

Riksdagens protokoll

2002/03:36

Fredagen den 13 december

Kl. 09.00 – 13.18

1 § Återtagande av plats i riksdagen

Talmannen anmälde att *Martin Nilsson* (s) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 15 december varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för Thomas Strand.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2002/03:69

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:69 av Lars Gustafsson om kommunernas försörjning och självbestämmande

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 januari.

Skälet till dröjsmålet är uppehållet av interpellationsdebatter i kam-maren.

Stockholm den 5 december 2002

Finansdepartementet

Lars-Erik Lövdén

Interpellation 2002/03:71

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:71 av Sven Bergström om miljöklassning av bilar

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 23 januari 2003.

Skälet till dröjsmålet är uppehåll i interpellationsdebatter i riksdagen och redan inbokat engagemang.

Stockholm den 5 december 2002

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2002/03:78

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:78 av Nyamko Sabuni om reformering av regeringsformen

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 januari 2003.

Skälet till dröjsmålet är kammarens uppehåll i interpellationsdebatter före jul.

Stockholm den 6 december 2002

Justitiedepartementet

Pär Nuder

Interpellation 2002/03:79

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:79 av Sonja Fransson om korttidsstudiestöd

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 januari 2003.

Skälet till dröjsmålet är uppehåll i interpellationsdebatter i riksdagen.

Stockholm den 9 december 2002

Utbildningsdepartementet

Thomas Östros

Interpellation 2002/03:82

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:82 av Birgitta Sellén om proffsboxning

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 januari 2003.

Skälet till dröjsmålet är kammarens uppehåll i interpellationsdebatter före jul.

Stockholm den 10 december 2002

Justitiedepartementet

Mona Sahlin

Interpellation 2002/03:89

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:89 av Sven Gunnar Persson om överfisket i Östersjön och det svenska torskstoppet

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 februari 2003.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa.

Stockholm den 10 december 2002

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Lena Ingvarsson

Expeditionschef

3 § Förnyad bordläggning

Prot. 2002/03:36
13 december

Föredrogs och bordlades åter
Trafikutskottets betänkande 2002/03:TU1
Justitieutskottets betänkande 2002/03:JuU1
Utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2002/03:UFöU1

4 § AP-fondernas verksamhet år 2001

*AP-fondernas
verksamhet år 2001*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2002/03:FiU6
AP-fondernas verksamhet år 2001 (skr. 2001/02:180).

Anf. 1 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas frågan om hur AP-fonderna förvaltades under förra året. Värdetillväxten i dessa fonder är givetvis av yttersta vikt för att vi ska kunna garantera framtida pensioner.

Jag tror att alla egentligen anser att pengar som fonderas för att garantera framtida pensioner ska förvaltas på ett så tryggt och säkert sätt som möjligt samtidigt som man får en så hög värdetillväxt som möjligt, utan att man för den skull tar stora risker.

Det finns väl ingen som har missat privatekonomernas stående råd till landets pensionssparande. Det rådet är just att man inte ska spekulera med pensionskapital. Men ändå är det just det som Sjätte AP-fonden ägnar sig åt, till skillnad från de övriga AP-fonderna, vilkas syfte är att garantera våra framtida pensioner.

Sjätte fondstyrelsen tillkom 1996 i samband med att den så kallade Avvecklingsstyrelsen efter löntagarfonderna inrättades. Den hade då kvar värden för några hundra miljoner kronor. Den tillfördes sedan ytterligare 10 miljarder kronor. Det uppgivna syftet var att fonden skulle öka tillgången till riskkapital för mindre, nystartade och onoterade företag – inte att tillföra kapital till pensionssystemet.

Redan detta visar att Sjätte fondstyrelsen aldrig har haft något i pensionssystemet att göra. Placeringar i små onoterade bolag är förenade med stora risker och låg likviditet, och det är inte en uppgift att använda skattebetalarnas pengar till.

Jag har mycket svårt att förstå hur Socialdemokraterna och deras stödpartier i den här frågan kan försvara inför väljarna, dagens skattebetalare och framtidens pensionärer, att deras skattepengar – de pengar som ska fonderas för framtida pensioner – ska användas av staten som riskkapital i nystartade företag. Hur förklarar ni egentligen detta?

Erfarenheterna av statligt företagande är inte goda, i synnerhet inte på riskkapitalmarknaden. I en marknadsekonomi äger inte staten företag.

I en marknadsekonomi utgör det privata sparandet grunden för näringslivets riskkapitalförsörjning. I en marknadsekonomi är skatterna så pass låga och skattesystemet utformat på ett sådant sätt att det är gynnsamt att spara och investera. Men en väl fungerande marknadsekonomi är väl knappast ett mål för Socialdemokraterna och deras stödpartier.

Sjätte AP-fondens verksamhet kan inte heller motiveras med att man tillför något unikt kunnande. Privata riskkapitalbolag är mycket aktiva

och kunniga inom denna marknad, och det kan vara svårt för vad som närmast är en offentlig myndighet i mångmiljardklassen att utveckla den flexibilitet och snabbhet som krävs för att lyckas i den här branschen. Ett stort statligt inslag på riskkapitalmarknaden riskerar till och med att skada den genom att strikt ekonomiska överväganden kan tvingas ge vika för politiska syften och önskemål.

Riskkapitalförsörjningen till mindre, nystartade och onoterade bolag ska ske genom privata investerares risktagande – inte genom att staten spekulerar med skattebetalarnas framtida pensionspengar.

Den enda rimliga slutsatsen är att Sjätte AP-fonden bör avvecklas genom att dess ägande förs över till ett riskkapitalbolag, som sedan privatiseras.

Herr talman! Jag ber därmed att få yrka bifall till reservation 1.

Anf. 2 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Glad luciamorgon! Det gläder mig att så många som är intresserade av att diskutera AP-fonderna är här trots att det finns annat som lockar.

Jag vill inleda med att yrka bifall till Folkpartiets reservation på det här området.

AP-fonderna har en viktig uppgift. Genom de krav på placering och avkastning som finns där ska de se till att pensionssystemet blir robust och tål de demografiska svängningar och andra svängningar som vi vet att systemet kommer att utsättas för.

Det är viktigt för förtroendet för pensionssystemet att dessa buffertfonder klarar sin uppgift. Men det är framför allt viktigt för statens finanser. Om AP-fonderna inte klarar av att leva upp till uppdraget att fungera som buffertfonder kommer man att vara tvungen att med jämna mellanrum ta den reguljära statsbudgeten i anspråk för pensionsutbetalningar på ett sätt som inte var avsett. Det innebär att vi måste ta pengar från andra angelägna reformområden.

I finansutskottets betänkande redovisas hur de här buffertfonderna har löst sin uppgift hittills. Man kan ha en del synpunkter på det, men med hänsyn till hur det ekonomiska läget har varit instämmer vi i Folkpartiet i huvudsak i den bedömning som utskottet gör. Det gäller även Sjätte AP-fonden, som har skött sitt åtagande på ett sätt som går att jämföra med de andra fonderna.

Det som gör att vi vänder oss mot den Sjätte AP-fondens sätt att placera pengar, alltså de regler som finns för det, har inte att göra med hur man har skött sitt uppdrag. Det är bland annat en principiell invändning. Vi anser inte att statliga pensionsfonder ska användas för att föra en aktiv statlig näringspolitik och framför allt inte för att tillgodose riskkapital hos onoterade företag. Statligt ägda eller styrda fonder som har denna typ av uppgift riskerar att ta andra hänsyn än som är motiverade av att förvalta pensionsspararnas pengar.

Den andra invändningen berör Sjätte AP-fondens uppgift att fungera som buffertfond i pensionssystemet. För att fonden ska fullgöra denna uppgift på bästa sätt är det viktigt att den i varje givet läge kan koncentrera sig på denna huvuduppgift och inte störas av andra placeringskrav än de som är de viktiga. Det gör att den riskerar att inte kunna fullgöra sin uppgift som buffertfond.

Riksdagen har i stor enighet fattat beslut om det nuvarande och det framtida pensionssystemets utformning. I dessa ingår AP-fonderna som en mycket viktig del. Det är viktigt att de ges sådana möjligheter att de bäst kan lösa det som är deras huvuduppgift, nämligen att fungera som buffertfonder.

Anf. 3 SIV HOLMA (v):

Herr talman! Förutom att skrivelsen 2001/02:180 *Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2001* behandlas i betänkandet behandlas också motioner som Vänsterpartiet har skrivit under allmänna motionstiden. Vi föreslår i två motioner bland annat att regeringen ska ta fram nya riktlinjer för AP-fonderna som syftar till att det tas närings- och sysselsättningspolitiska hänsyn vid placering av AP-fondsmedel. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Vi vill ge AP-fonderna rätt att ha en mer aktiv ägarroll utifrån allmänintresse. Aktiverade AP-fonder skulle kunna utgöra en motvikt till kortsiktig spekulation, företagsflytt till låglöneländer, hot och påtryckningar från den så kallade marknaden mot våra folkvalda politiker i syfte att pressa fram i deras tycke nödvändiga beslut.

Nya riktlinjer skulle kunna underlätta progressiv produktutveckling och nödvändig förnyelse av produktion som i dag försvåras av investerare som inte har ett längre tidsperspektiv än några dagar eller veckor framåt. I stället för dagens investerare, som hellre leds av börskurser, skulle de ta mer hänsyn till ett mer långsiktigt ansvar och mer omtanke om verksamhetens utveckling.

I dag får AP-fondens placeringar inte tillgodose näringspolitiska eller sysselsättningspolitiska mål. Därtill motverkas statligt ägande av företag genom att det finns begränsningar vad gäller AP-fondens ägarandel i enskilda företag. Samtidigt finns det i dag ett utbrett missnöje med de utpräglade kortsiktiga placeringshorisonter som styr mycket av verksamheterna på investeringsmarknaden. Vissa bedömare anser också att de snäva avkastningsmotiven bidragit till oro på finansiella marknader med negativa återverkningar på sysselsättning och produktion.

Vi menar att AP-fondsmedlen i större utsträckning borde utnyttjas för att möjliggöra en högre och uthålligare tillväxt i svensk ekonomi. Den avgörande förutsättningen för att vi ska kunna klara de framtida pensionskostnaderna är att vi kan upprätthålla en hög sysselsättning och en låg arbetslöshet. Det förutsätter bland annat ett starkt svenskt näringsliv. För att vi ska kunna få detta förutsätter det i sin tur framgångsrika små och stora svenska företag. Och detta förutsätter att vi har en väl fungerande offentlig sektor.

Vänsterpartiet anser att ett starkt svenskt näringsliv förutsätter en aktiv och målmedveten näringspolitik. Svenskt näringsliv befrämjas inte av en snäv fokusering på avkastningsmål och ideologiska blockeringar i synen på statligt ägande.

Den offentliga sektorn äger nära 10 % av börsvärdet. Det så kallade löntagarkapitalet, det vill säga pensionsfonder, stiftelser och partssammansatta försäkringsfonder, äger närmare 14 % av börsvärdet. Både den offentliga sektorns kapital och det så kallade löntagarkapitalet utgör ett passivt ägande. Genom denna passivitet bidrar man till att finansfamiljer kan behålla makten i storföretagen via röststarkare aktier och ask-i-ask-

ägande. Den så kallade Wallenbergssfären är fortfarande den största makthavaren genom sitt innehav av röststarka aktier och genom strategisk fördelning av sitt ägande. Mer än en halv miljon anställda var i juni 2001 beroende av besluten i detta maktimperium. Börsfallet under 2002 har knappast ändrat denna maktstruktur på något grundläggande sätt.

Om man lyfter blicken något kan man konstatera att världens löntagare genom sitt samlade pensionskapital äger mer än vad som motsvarar värdet på världens tre ledande börser. Ändå har det inte gett något större genomslag i att demokratisera den ekonomiska makten. Debatten om en mer aktiv ägarroll för löntagarägda pensionsfonder är mer aktiv i andra länder än i Sverige. Bland annat har den kanadensiska fackföreningsrörelsen aktivt använt sina pensionsfonder för att begära styrelseposter och bedriva näringspolitik i de ägda företagen. I detta har de fått stöd via skattelagstiftningen i Kanada. Det är krav som vi i Vänsterpartiet har drivit på här men som vi ännu inte har fått gehör för.

Vi har konstaterat att Tredje AP-fonden har tagit steg mot att bli en mer aktiv ägare i de företag som man placerar pensionstillgångarna i. Ett sådant agerande från samtliga AP-fonder skulle kunna bli en välbehövlig motvikt till kortsiktig aktiespekulation. En sådan utveckling borde uppmuntras, och därför föreslår Vänsterpartiet regeringen att tillsätta en utredning som ska utmyнна i nya riktlinjer så att staten via fonderna ska kunna bli en mer aktiv och långsiktig ägare.

Jag har också noterat att Sjunde AP-fondens förvaltning av Premievals-fonden ska ta hänsyn till miljö och etik i placeringsverksamheten utan att ge avkall på det övergripande målet om hög avkastning. Men det är fortfarande otillräckligt, och även det som utskottsmajoriteten skriver i sitt ställningstagande, att man i fonderna behandlar frågan om kompensationsystem till styrelser, ledningar och övriga anställda. Det är väl i och för sig positivt att det sägs att villkor bör ställas på en styrelse och på sammansättningen av styrelsen.

Andra AP-fonden uppger i sin ägarpolicy att fonden ska verka för en jämn könsfördelning i styrelserna.

Första AP-fonden säger att man ska eftersträva ett ökat antal kvinnliga ledamöter i styrelserna i de företag där fonden är ägare.

Men verkligheten talar sitt tydliga språk. I de svenska börsnoterade bolagens styrelser har andelen kvinnor under många år legat runt 5 %. Det behövs, precis som s, v och mp skriver i det så kallade 121-punktsprogrammet, en översyn av lagstiftningen för att säkerställa en ökad kvinnorepresentation i bolagsstyrelserna.

Anf. 4 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Ibland försvinner substansen i ett anförande bland alla ord. För den som missade Siv Holmas poäng i hennes anförande så var den att man ska kunna använda de pensionsmedel som i dag är fonderade och investerade i AP-fondssystemet. Man ska kunna använda pensionsmedlen för att förverkliga Vänsterpartiets politiska ambitioner genom att styra företagen som AP-fonderna äger andelar i.

Siv Holma säger själv att hon är beredd att låta fokuseringen på tillväxten brytas, på värdeökningen, i AP-fondssystemet till förmån för att förverkliga Vänsterpartiets politiska ambitioner. Då är frågan, Siv Holma: Hur mycket är Siv Holma beredd att sänka de framtida pension-

Anf. 5 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Det är en väldigt konstig beskrivning som Gunnar Axén gör sig till språkrör för. Vad jag har talat om i mitt anförande är att det absolut viktigaste för att klara pensionsåtagandena är att vi har en hög sysselsättning och en låg arbetslöshet. Vad jag också talar för är att man ska sträva efter detta genom att bli en mer aktiv ägare.

Varför ska staten vara någon form av Kalle bakom målet när man kan vara mer aktiv på spelplanen och se till att hemmalaget vinner matchen, så att säga?

Därför tycker vi att man ska titta närmare på de här riktlinjerna. Naturligtvis strävar vi efter att förvalta pensionspengarna på bästa sätt. Men vi tycker att bästa sättet att förvalta pensionspengarna är att se till att vi har hög sysselsättning och låg arbetslöshet.

Vad har Gunnar Axén emot en sådan ambition?

Anf. 6 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Om Siv Holma vill göra något åt detta med hög arbetslöshet och skapa bättre förutsättningar för företagen att anställa fler människor har hon ju alla möjligheter till detta, med tanke på att Vänsterpartiet utgör ett stödparti till Socialdemokraterna. Där har ni budgetpolitik, ekonomisk politik, arbetsmarknadspolitik och mycket annat som ni kan engagera er i.

Men när det nu gäller det statliga företagsägandet via AP-fonderna – det som i framtiden ska generera pengar och garantera våra framtida pensioner – säger Siv Holma att det är viktigare att använda dessa miljarder till att styra företagen i den riktning som Vänsterpartiet tycker är riktig, snarare än att fokusera på att AP-fonderna ska ge så stor avkastning som möjligt utan att för den skull riskera skattebetalarnas och de framtida pensionärernas pengar, alltså en så stor avkastning som möjligt så att vi kan garantera de framtida pensionerna.

Siv Holma! Svara på frågan hur mycket Vänsterpartiet är berett att minska de framtida pensionsutbetalningarna för att i stället använda pengarna till att styra företagen på ett sätt som behagar Vänsterpartiet!

Anf. 7 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att den praktik som Vänsterpartiet i riksdagen varit med om att arbeta för under de år som gått har visat att vi har en väldigt god ekonomisk utveckling i landet. Den ekonomiska utvecklingen är så god att inte något av Gunnar Axéns exempel vad gäller andra länder riktigt kan jämföras på samma nivå. Den retorik som Gunnar Axén gör sig till språkrör för tycker jag inte stämmer med verkligheten.

Vad vi är ute efter är att fokusera på rätt saker. ”Ekonomi”, som Gunnar Axén beskrev i sitt anförande, är liksom inget neutralt värdeord, utan det handlar om hur man angriper de ekonomiska förutsättningar som finns. Vi har pekat på att Tredje AP-fonden har tagit steg i rätt riktning. Man ser till de här sakerna och värderar sina placeringar på ett sådant sätt att fler jobb skapas på lång sikt. Man har tagit små, men viktiga, steg.

Här tycker vi att regeringen borde göra en utredning, där vi gärna deltar, för att skapa bättre villkor, riktlinjer, för AP-fonderna när det gäller att agera på ett sådant sätt att vi också i framtiden kan ha hög sysselsättning och låg arbetslöshet.

Anf. 8 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Herr talman! Det är lätt att instämma i det som Siv Holma sade om ekonomisk tillväxt – bland annat att bra sysselsättning är en av de avgörande förutsättningarna för hur de framtida pensionerna utvecklas. Där är vi överens.

Däremot är frågan hur man når detta mål och vilken roll AP-fonderna ska spela här.

Jag tycker nog, med tanke på vad som tidigare sagts, att Siv Holma var mycket klargörande om vad hon vill använda AP-fonderna till. Dessutom tycker jag att hon ordentligt visade bockfoten; det måste jag säga. Siv Holma och hennes parti vill ju använda AP-fonderna för att uppnå den politik som man tycker är riktig – att bryta kapitalets makt och så vidare. Dessutom nämndes koncentration som man vill bli av med.

Det kan man ha synpunkter på. Men skälet till att vi konstruerade AP-fonderna som buffertfonder var ju att det, oavsett den ekonomiska politik som förs, i pensionssystemet ska finnas en rejäl buffert som är sådan att hänsyn kan tas till svängningar beroende på konjunkturen eller på hur den ekonomiska politiken ser ut.

Med Vänsterpartiets och Siv Holmas förslag slås detta undan. Rörande valet mellan att säkra de framtida pensionerna och att genomföra den näringspolitik som Vänsterpartiet står för ställer jag följande fråga till Siv Holma: Vad ska då fonderna välja när det gäller deras placering?

Anf. 9 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag förstår inte frågeställaren här. Det ena utesluter inte det andra. Att bedriva en aktiv näringspolitik innebär inte att ”slösa bort” de slantar som finns, utan det förhåller sig precis tvärtom. Det handlar om att göra sådana placeringar att man säkerställer att vi i fortsättningen har hög sysselsättning och låg arbetslöshet. Man behöver inte välja – det är inte fråga om antingen–eller. Det finns ju mycket av det inom den borgerliga konstellationen, alltså att man måste säga nej till den offentliga sektorn och ja till allt som näringslivet och den privata sektorn håller på med.

Vi ser den offentliga sektorn och den privata sektorn som sektorer som kompletterar varandra. När vi har diskuterat de här sakerna har jag upplevt att Folkpartiet också har haft den uppfattningen. Men det blir konstlat – det blir ideologiska blockeringar – i det här sammanhanget.

Vi tycker att det är viktigt att också de som har pengarna, som placerar pensionspengarna, kan utöva en aktiv ägarroll – precis som inom den privata sektorn. Vad är det för rättvisa att man inom privat sektor kan vara hur aktiv som helst, medan man när det handlar om offentlig sektor ska vara så passiv? Varför? Varför inte, som när det gäller Kanada och deras fonder för löntagarnas pensionspengar, vara mer aktiv och se till att skapa en positiv utveckling när det gäller sysselsättningen?

Anf. 10 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Herr talman! På 70-talet bedrev man aktiv statlig näringspolitik till exempel i Landskrona. Det ansågs gynna sysselsättningen att låta miljöbelopp flyta in i den svenska varvsnäringen. Stålverk 80 kan nämnas som ett annat sådant statligt projekt. I dag vet vi att hade AP-fondernas pengar använts till detta skulle pensionärernas pengar ha ätits upp. Vår poäng är att AP-fonderna som buffertfonder, oavsett vilken näringspolitik som förs, måste användas för att säkerställa pensionerna. De ska alltså så att säga fungera oberoende av den övriga politiken. Det är detta som är vår poäng.

Om Siv Holma misslyckas och vi lyckas, eller tvärtom, ska inte spela någon roll för om AP-fonderna kan fullgöra sin uppgift som buffertfonder eller inte. Det är därför som vi vill att de renodlat ska se till att ge den avkastning som föreskrivits.

Anf. 11 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Från Folkpartiets sida sades det i det första replikskiftet att det handlar om att kunna ha någotsånär likartade mål i sammanhanget. Men det handlar väl om på vilket sätt man ska uppnå att pensionspengarna kan säkerställas.

Vår ambition är nya riktlinjer för AP-fonderna så att de kan vara mer aktiva i sin ägarroll just för att säkerställa de framtida pensionsutbetalningarna. Det anser vi görs på bästa sätt genom att man ser till att det är hög sysselsättning och låg arbetslöshet. Därför menar vi att de ambitionerna kan motverkas om man är för passiv. Vi vill att man ska vara mer aktiv, och vi vill ha en aktivare ägarroll i de här sammanhangen just för att klara säkerställandet av de framtida pensionsutbetalningarna. Där ser vi staten som en viktig aktör – framför allt av demokratiskäl men också av andra skäl.

Anf. 12 BO BERNHARDSSON (s):

Herr talman! Utskottet föreslår alltså att skrivelsen om AP-fondernas verksamhet ska läggas till handlingarna. Ett par kommentarer till själva skrivelsen och fondernas verksamhet kan dock vara på sin plats innan jag övergår till att diskutera de motioner som också behandlas i betänkandet.

För det första: Fonderna har sammantaget hävdats sig bra om man ser på resultaten i förhållande till jämförelseindex.

För det andra: De svaga, i absoluta tal räknat, resultaten beror på nedgången, för att inte säga raset, på världens aktiemarknader under 2001.

För AP-fondernas del hör det till bilden att de, som en följd av det nya pensionssystemets tillkomst, fick en ny organisation och nya placementsregler. Det innebar bland annat utökade möjligheter att placera i börsnoterade aktier och utländska tillgångar. Den förändring av fondernas portföljer som sedan genomfördes under kort tid är, som utskottet konstaterar, sannolikt den största portföljförändringen i svensk finansiell historia.

Vi kan så här i efterhand slå fast att år 2001 var en ogynnsam tidpunkt för en så omfattande och snabb övergång från räntebärande papper till aktier just därför att nedgången på de internationella aktiemarknaderna fortsatte under 2001 och har fortsatt under 2002.

Vi kan, också det i efterhand, konstatera att exempelvis en långsamare övergång från räntebärande papper till aktier skulle ha inneburit en mindre riskexponering.

Nu är det säkert några som säger att det är lätt att vara efterklok, och det är så sant. Men att vara efterklok är ett av våra viktigaste uppdrag. Efterklokhet är bara ett annat ord för utvärdering. Det är viktigt att utvärdera och dra lärdom. Därför har utskottet velat peka på denna olyckliga omständighet när det gäller förändringen i portföljerna.

Tre motioner behandlas i betänkandet. I motion Fi49 krävs en avveckling av Sjätte AP-fonden. Motiven bakom härrör, som jag ser det, från en marknads- och privatiseringsfundamentalism enligt vilken varje statlig näringspolitisk verksamhet inom områden som riskkapitalförsörjning och företagande är förkastlig.

Så här skriver man i den moderata reservationen: ”Vi anser att det privata sparandet är grunden för näringslivets riskkapitalförsörjning.” Visst är det så. Även om man inte har någon invändning mot den formuleringen – det finns ingen anledning till det – utesluter inte ett sådant konstaterande att också samhället har en roll att spela, både som företagsägare och när det gäller att tillhandahålla riskkapital. Jag vet – jag har i olika roller följt diskussionen om riskkapital – att det ständigt finns en efterfrågan på statliga insatser på riskkapitalområdet. Innovatörer, uppfinnare och nya och blivande företagare menar att det finns brister i det privata riskkapitalförsörjningssystemet. Ständigt finns det ett krav att staten på olika sätt ska agera. Det är inte svårt att se om man inte blundar med ena ögat. Det privata sparandet är grunden för riskkapitalförsörjning, men det innebär inte att det är den enda verksamheten. Det innebär inte att inte staten också har en roll på det här området.

Reservanterna försöker dessutom hävda att Sjätte AP-fonden var fel-tänkt från början. Varför då? frågar man sig. Jo, därför att bara en del av fondens medel är placerad i onoterade bolag. Uppgiften var ju att satsa på nya och nytillträdande företag – det är detta som är uppgiften.

Frågan är vem som tänker fel. Sjätte AP-fondens andelar i onoterade aktier växer under tidens lopp, ganska långsamt. Det tror vi är en klok policy just därför att riskexponeringen är något större och att analyserna bakom sådana satsningar på nya företag och onoterade bolag rimligen bör göras och göras mera omsorgsfullt.

I reservation 2 tillstyrks motion Fi49 delvis och delvis på samma grunder, att staten inte ska bedriva näringspolitik, i varje fall inte med pensionspengar. Gunnar Nordmark säger att även om Sjätte AP-fonden faktiskt har skött sig och uppvisar ett gott resultat ska den avvecklas och inte ha de uppgifter kvar som den har i dag. Det är väl ett utslag av det som jag kallar privatiseringsfundamentalism, att även om vi ser att den fungerar ska vi avveckla verksamheten i dess nuvarande former. Varför det?

Så går jag över till de andra motionerna, nämligen Fi257 och Fi288. Där reses krav som går i nära nog diametralt motsatt riktning jämfört med dem i motion Fi49. Man vill stärka de sysselsättningspolitiska och näringspolitiska målen vad gäller AP-fondernas verksamhet. De ska, som det sägs, fungera som motvikter till kortsiktiga spekulationsintressen.

Utgångspunkten är rätt vällovlig, för den är en kritisk diskussion om den moderna kapitalismen – vi kan kalla den fondkapitalism eller något

annat. Man pekar på kortsynthet och rätt snäva perspektiv på företagande som inte sällan faktiskt utmärker de nya, anonyma och på marknaden allt viktigare fonderna i deras egenskap av ägare.

Motionärerna kallar dem för de lata kapitalisterna. Andra har kallat dem för ansiktslösa. Ytterligare andra har kritiserat fenomenet och talat om kvartalskapitalism.

En sådan kritisk diskussion om hur vår tids kapitalism fungerar och vad man skulle kunna göra för att förbättra den är synnerligen angelägen att föra. Den pågår för övrigt också i näringslivet, i kretsar som långt ifrån tillhör politikens vänster. Alltså: Låt oss föra den. Jag kan inte utesluta att en sådan debatt så småningom får konsekvenser också för AP-fondssystemet. Men där befinner vi oss inte i dag – långt ifrån, enligt min uppfattning.

Därför måste kraven i motionerna avvisas. Riktlinjerna för AP-fonderna bör ligga fast. Tillgångarna ska förvaltas så att de ger bästa möjliga avkastning i förhållande till riskerna. Ytterligare sysselsättningspolitiska eller näringspolitiska mål eller uppgifter, utöver dem som alltså redan gäller Sjätte AP-fonden, bör inte läggas ovanpå den grundläggande uppgiften. Det innebär inte att det inte är viktigt att fortsätta att föra en kritisk diskussion.

Det är ytterligare två argument bakom detta. Det handlar om renodling. Jag tror i allmänhet inte på ett man i samma uppdrag ska blanda för många och delvis motstridiga uppgifter. Som princip ska man försöka renodla, och det gör vi i AP-fondernas inriktning och de direktiv som vi har lagt fast för dem.

Men självklart bör inriktningen i det här fallet ligga fast också av det enkla men viktiga skälet att pensionssystemet ingår i en bred politisk uppgörelse, som är tänkt att bestå under lång tid.

Ännu en gång: Det innebär inte att vi inte ska diskutera brister i den moderna kapitalismen och försöka komma fram till åtgärder som skulle förbättra dess funktionssätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna Fi49, Fi257 och Fi288, vilket förhoppningsvis har framgått av mitt inlägg.

Anf. 13 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Bo Bernhardsson motiverar den sjätte AP-fondens verksamhet med att det finns en efterfrågan på statligt riskkapital. Men det beror ju på att sparande och investeringar är så hårt beskattade. Det kom ju också P-O Edin fram till i sin rapport häromveckan.

Lösningen på detta med att sparande och investeringar är så hårt beskattade att vi inte får fram tillräckligt med riskkapital är ju att sänka skatterna. Det är ett förslag som har framförts många gånger tidigare, men det kanske inte riktigt ännu har trängt in hos Socialdemokraterna som lösningen på ett problem. Men det är en möjlig lösning – det kan jag garantera.

Den fråga som jag skulle vilja ha svar på av Bo Bernhardsson är hur han kan försvara att staten spekulerar med skattebetalarnas pengar – med de framtida pensionärernas pensioner – och med det som en gång i framtiden ska utgöra pensionspengar och använder dem som riskkapital i nystartade företag. Hur kan han försvara detta?

Anf. 14 BO BERNHARDSSON (s) replik:

Herr talman! Naturligtvis är Gunnar Axéns lösning på problemet – precis som på alla problem – att man ska genomföra skattesänkningar. Den här kunskapen har inte trängt in hos Socialdemokraterna, säger Gunnar Axén. Nej, jag hoppas att den inte tränger in heller.

Det är nämligen så att alldeles oavsett hur mycket man sänker skatterna på kapital kommer det – det är liksom marknadens logik – att söka sig till de allra enklaste vinsterna. Det söker sig inte i den utsträckning som skulle behövas till de områden där det behövs innovationskapital och nytt kapital till företagen. Det är marknadens logik, Gunnar Axén. Så är det.

Även om vi sänker skattesatserna till noll är det min övertygelse att det alltid kommer att finnas ett behov av samhällsinsatser på sådana områden som riskkapitalförsörjning och risktagande, inte minst när det gäller innovativ verksamhet och ny verksamhet.

Sedan ställdes det en fråga, och den ska ju besvaras. Hur kan vi försvara att man spekulerar med pensionspengar? Man kan filosofiskt fråga sig: Om man inte får ta risker med pensionspengar, vem kan då använda dem för att satsa i aktier? Kan bankerna få göra det? Kan någon få göra det över huvud taget?

Svaret är naturligtvis att även framtida pensionärer är betjänta av att det sker en industriell utveckling och en utveckling av näringslivet. Av det skälet måste det finnas olika aktörer som ställer upp med riskkapital. Det är också framtida pensionärer betjänta av.

Anf. 15 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Herr talman! Det som Bo Bernhardsson sade var egentligen väldigt klargörande. Han sade att även om skatten är noll kommer det att finnas ett behov av statligt riskkapital. Det måste i så fall röra sig om riskkapital till företag och projekt där inte någon på marknaden bedömer att det finns någon som helst möjlighet till framtida vinst och därmed är man inte beredd att satsa något riskkapital. Det är till förlustprojekt och projekt som redan på förhand är dömda att misslyckas som det behövs statligt riskkapital. Det är det statliga riskkapitalet som Bo Bernhardsson vill använda Sjätte AP-fondens pensionspengar till.

Det är väldigt klargörande att det är spekulativ verksamhet i högriskprojekt som Bo Bernhardsson menar att man ska använda pensionspengarna till. Då finns det all anledning att varna medborgarna för att denna verksamhet pågår.

Men jag tackar för Bo Bernhardssons klargörande. Det handlar alltså om pensionspengar till högriskprojekt där det inte finns några kapitalister på marknaden som är beredda att satsa riskkapital och investera.

Anf. 16 BO BERNHARDSSON (s) replik:

Herr talman! Jag talar inte enbart om Sjätte AP-fonden. Den har en roll när det gäller statliga insatser på riskkapitalområdet. Det är inte den slutgiltiga och totala rollen.

Sjätte AP-fonden bedriver ju en verksamhet. Precis innan här kunde vi höra att den sköter sin verksamhet bra. Resultatet går väl att jämföra med andra liknande verksamheter.

Men vi har olika syn – det är alldeles uppenbart. Gunnar Axén tror att om vi bara sänker skatterna kommer alla bra idéer att få riskkapital från den privata riskkapitalförsörjningen. Jag är inte säker på det. Jag tror att det behövs konkurrenter – det är ett ord som Gunnar Andrén borde kunna ta till sig. Jag tror att det behövs konkurrens även på de områden som handlar om riskkapitalförsörjning.

Herr talman! Jag tror att samhället fortsatt kommer att ha en roll i det här sammanhanget. Men där har vi inte samma åsikt.

Anf. 17 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att uttrycka min uppskattning över det korrekta sätt på vilket Bo Bernhardsson beskriver Vänsterpartiets motioner i detta ärende. Han har också förstått våra ambitioner, att vi vill ha nya riktlinjer för placering av AP-fondsmedlen. Egentligen är det inte speciellt långt till att bifalla Vänsterpartiets förslag om att tillsätta en utredning för att få i gång denna debatt som, såvitt jag förstår, också Bo Bernhardsson är besjälad av att man ska få i gång.

I detta sammanhang vill jag ställa en fråga. Jag beskrev kort den kanadensiska modellen där löntagarna har möjlighet att använda sina pensionspengar på ett mer aktivt sätt. Vilken syn har Bo Bernhardsson på den modellen?

Anf. 18 BO BERNHARDSSON (s) replik:

Herr talman! Den modellen har diskuterats ett tag, och den är i och för sig intressant. Ett problem med den kanadensiska modellen är att den förutsätter skattesubventioner av aktiesparandet. Men den får väl ingå i den här diskussionen, som också jag tycker är viktig, om hur man ska komma till rätta med bristerna i spekulationskapitalismen.

Trots allt tycker jag nog att det är en bit kvar till att bifalla Vänsterpartiets förslag, av just det skälet att vi i dag diskuterar AP-fondssystemet och hur det ska fungera. Jag håller fast vid den uppfattningen att man bör ha en renodling av uppgifterna – i alla fall tills vidare, såvitt jag nu kan se – och de ska ligga fast som de gör i dag. Sedan får vi fortsätta att föra diskussionen.

Anf. 19 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Det är viktigt att det socialdemokratiska partiet och dess representanter i regeringen initierar en debatt. Detta med att tillsätta en utredning som ska utarbeta nya riktlinjer, på vilket sätt anser Bo Bernhardsson att man annars ska initiera en debatt så att det verkligen blir samma tryck som det finns i andra länder?

Historien talar om att mycket av debatten dog i samband med resultatet av löntagarfonderna. Men med tanke på det vi ser av företagsflytt tycker jag att det finns all anledning att statens ägande blir mer aktivt och att staten är den positiva kraft som den faktiskt kan vara. Staten borde ta det utrymme som ändå finns och inte bara lämna allting till det privata och marknadskrafterna att lösa. Där har vi ju sett förskräckande resultat.

Anf. 20 BO BERNHARDSSON (s) replik:

Herr talman! Den enkla utgångspunkten är att vi menar att riktlinjerna ska ligga fast. Därför vill vi inte ha någon utredning om riktlinjerna för AP-fonderna.

Debatten är mycket större än så, precis som instrumentet för att hävda sysselsättningspolitiska intressen. Den kan föras både här i kammaren och i andra sammanhang, eftersom den bara är i sin linda. Den debatten bör framför allt föras i medierna och i samhället i stort innan vi här i kammaren gör beställningar till regeringen.

Jag tycker att debatten precis har börjat, och den är angelägen att föra.

Anf. 21 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Många äldre känner i dag oro över hur samhället ska klara av framtidens pensioner. Frågan om hur AP-fonderna sköts är alltså en viktig fråga för våra medborgare. Det är viktigt att vi ser till att vi får tillväxt och att vi klarar att ge pensionärerna den trygga ålderdom de har sett fram emot.

Riksdagen beslutade om en reformering av pensionssystemet för några år sedan. Den innebar att nya fonder skapades och att möjligheten att spara i börsnoterade aktier och utländska papper ökade. Placeringen i aktier har knappast varit någon framgångsrik placering under de gångna åren. Instabiliteten på börserna med fallande aktiekurser och företag som i allt större utsträckning lämnar landet har inte rosat marknaden.

Sjätte AP-fondens inriktning som riskkapitalfond för små och medelstora företag ser vi från Centerpartiet som positiv. Fondens inriktning bidrar till en ansvarsfull och positiv utveckling av företagen i Sverige och därmed den tillväxt som vi eftersträvar. Jag delar dock Moderaternas ifrågasättande av hur ambitionen har uppfyllts i fonden. Trots allt kan vi konstatera att en mindre del av fondens placeringar har gått till de icke börsnoterade bolagen.

Herr talman! AP-fondernas nominella avkastning om minus 4,4 % för året ska jämföras med föregående års resultat om 4 %. Den reella avkastningen, med inflationen inräknad, visar på en negativ utveckling om 7,1 %.

Utvecklingen på fondmarknaden gör att jag delar regeringens bedömning att målformuleringen utifrån pensionssystemets långsiktiga åtaganden är bristfällig. Det är därför positivt att regeringen avser att hålla fondernas arbete under uppsikt. Jag vill då betona att här bör man speciellt bevaka Sjätte AP-fondens inriktning så att den följs efter de ambitioner man har skissat.

Herr talman! En fondförvaltning med dagens turbulens kräver en aktiv hantering från styrelserna för att ge de resultat som vi vill uppnå. Nuvarande utveckling på marknaden skapar en oro hos våra pensionärer och blivande pensionärer. Det är därför viktigt att vi aktivt följer utvecklingen på det här området.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 8 §.)

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2002/03:LU2
Ersättning vid flygolyckor (prop. 2002/03:18).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 8 §.)

6 § Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande*

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2002/03:BoU1
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande
(prop. 2002/03:1 delvis).

Anf. 22 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna står bakom alla de reservationer med kristdemokratiska förtecken som finns i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 17.

Eftersom vårt sammanhållna förslag till budget redan har fallit, kommer Kristdemokraterna att avstå från att delta i besluten om fördelningen inom utgiftsområdet som är en del av betänkandet. Vårt eget förslag till fördelning inom vår egen ram utvecklas i ett särskilt yttrande.

Det här betänkandet handlar om ganska många olika frågor. Huvuddelen är budgeten för utgiftsområde 18 för det kommande året, men det innehåller också behandling av väldigt många motionsförslag, och därav den stora mängden reservationer.

Herr talman! Regeringens bostadspolitik är i långa stycken misslyckad. Bevisen för detta är otaliga. Bostadsbyggandet i vårt land ligger på en historiskt sett extremt låg nivå. Eftersom bostadsbristen i stora delar av landet är mycket stor – i 116 av landets kommuner råder en bristsituation – blir rörligheten på bostadsmarknaden låg. För många ungdomar är det svårt att komma in på bostadsmarknaden. Man får bo kvar hemma eller flytta från det ena tillfälliga boendet till det andra. Samtidigt som det råder bostadsbrist i många kommuner rivs fina bostäder i andra.

Den låga investeringsnivån gör också att vi årligen sliter ned bostadskapitalet snabbare än vad vi investerar. Vi förbrukar mer boende än vad vi producerar och skjuter därmed en stor renoverings- eller nybyggnadsskuld framför oss.

Men det finns tyvärr fler problem än så. Hyrorna i Sverige har stigit med 78 % under tio år, nästan tre gånger så mycket som för andra varor och tjänster. Boendet tar i anspråk ungefär en tredjedel av hushållens inkomster, vilket är mer än i de flesta andra länder.

Vi har det lägsta byggandet i EU och minst antal lediga lägenheter. 1,4 bostäder per 1 000 invånare byggdes under år 2000. Om man jämför med 1990 har antalet lägenheter som byggs minskat med 72 %.

Det här låter dystert. Vi kommer nog att få höra att det är en svartmålning, att vi pekar på det som inte fungerar. Det ligger naturligtvis i sakens natur att vi diskuterar det som vi inte är överens om, där vi är

missnöjda med den politik som regeringen för. Det finns många punkter där vi är ense, men på det hela taget är bostadspolitiken i långa stycken ett stort misslyckande.

Vad gör då regeringen? Vilka förslag har riksdagen fått möjlighet att behandla? Regeringen fortsätter sin politik med högt skattetryck med betydande svartverksamhet som följd, detaljregleringar och andra snedvridande ingrepp på bostadsmarknaden.

För vår del anser vi att det är hög tid att lägga grunden för en bostadspolitik med långsiktigt stabila spelregler, som ger förutsättningar för ökat byggande och ett billigare boende. Utgångspunkten för den politiken ska vara allas rätt till en ändamålsenlig bostad till en rimlig kostnad. Samtidigt måste bostadspolitiken formis utifrån den enskildes ansvar, möjligheter och skyldigheter. Det innebär att den enskildes rätt till ägande måste tillgodoses parallellt med att samhället garanterar en solidarisk bostadspolitik, där även den som inte är köpstark har rätt till ett gott och tryggt boende.

Herr talman! Regeringen har lovat 120 000 nya bostäder under mandatperioden, men det är inte mycket som talar för att man ska lyckas. Experternas misstroende mot regeringens förmåga att få fart på byggandet är närmast samstämmigt. Efter det att regeringens budget presenterades reviderades Boverkets och byggindustrins prognoser ned – inte upp, som jag gissar att regeringen hade hoppats på. Om Boverket och byggindustrin får rätt beträffande 2003, att byggandet då liksom i år stannar på ca 20 000 lägenheter, nås inte målet ens om byggandet ökar med 50 % under 2004 och sedan ligger kvar på den nivån under de följande åren. Jag är beredd att här och nu ingå ett vad med majoritetens företrädare om att målet inte kommer att kunna uppnås. Sätter han emot?

Vi kristdemokrater har föreslagit en komplettering av det bostadspolitiska målet. Det lyder så här: "Bostadspolitiken skall skapa incitament för byggandet och ägandet av bostadsfastigheter i alla olika upplåtelseformer."

Förslaget betraktas av utskottsmajoriteten som en precisering av det bostadspolitiska målet, alltså det som man redan har, och man säger sig dela våra ambitioner men att regeringens förslag duger gott. Vi kristdemokrater anser att styrkan i vårt förslag är att det leder till en politisk fokusering på det som faktiskt måste åstadkommas under de kommande åren: ett ökat byggande och därmed fler bostäder.

Kristdemokraterna har länge drivit kravet på skattemässiga åtgärder för att minska kostnaderna för byggande och boende. Vi vill avskaffa fastighetsskatten helt och hållet. Den är orättfärdig och orättvis. Den tar inte någon som helst hänsyn till hushållens förmåga att bära den skatt som man drabbas av. Med vårt förslag får kommunerna möjlighet att införa en avgift på maximalt 2 600 kr per år för småhus och maximalt 800 kr per lägenhet baserad på kommunernas självkostnader.

Vi vill också sänka skatten på byggande av flerbostadshus genom en skattereduktion som motsvarar halva momskostnaden. Jag tror att detta är två mycket viktiga åtgärder för att få fart på byggandet och införa nya spelregler som skapar optimism och framtidstro på det här området.

I en av de reservationer som vi har behandlas ett av de största hindren för ett ökat bostadsbyggande, nämligen de höga byggkostnaderna. Ända

sedan 70-talet har byggkostnaderna stigit snabbare än konsumentprisindex. Det är en utveckling som måste vändas. Detta får inte fortgå.

Inom byggsektorn råder en oligopolstruktur, det vill säga att få företag dominerar. Det finns exempel på att man delar upp marknaden mellan sig och driver upp priserna. Det gör att konsumenterna får betydligt högre kostnader än vad som borde vara nödvändigt. Vi anser att Konkurrensverket ska få en tydligare uppgift och mer resurser än hittills för att ägna kostnaderna i byggandet extra uppmärksamhet. Vi anser att det till Boverket knutna Byggkostnadsforum ska avvecklas och att resurserna tillförs Konkurrensverket för en kraftsamling på området.

Det bör bli lättare för utländska företag att verka på den svenska marknaden. Samtidigt måste hinder mot produktivitetens utvecklingen i form av ålderdomliga detaljreglerade kollektivavtal ersättas med mer tidsenliga avtal. Även det omfattande bruket av svart arbetskraft måste stävjas. Det behövs bättre och hårdare kontroller. Möjligheterna att ingripa mot prisdrivande karteller förbättras genom en kriminalisering av medverkan i karteller.

Vi har hittills haft den underliga ordningen att om man genomför ett checkbedrägeri eller något liknande är det självklart att man kan ställas till svars för detta som person. Men om vi, herr talman, företräder olika företag och delar upp marknaden oss emellan och vi blir påkomna i efterhand, är det inte så att vi riskerar straff. Möjligen kan våra företag riskera en konkurrensskadeavgift, som det heter, för att det inte ska ligga något större ansvar på den enskilde. Detta är fel. Det bör vara så att de som deltar i sådan här verksamhet som i allra högsta grad är kalkylerad kan ställas till personligt ansvar.

När regeringen hösten 2000 lade fram sitt förslag till lag om kommunernas bostadsförsörjningsansvar motsatte sig Kristdemokraterna införandet av lagen. De invändningar som vi då hade har samma aktualitet i dag. Våra invändningar bygger på samma syn som kommer till uttryck i vår reservation beträffande lagen om allmänna bostadsföretag som infördes för att ersätta den så kallade stopplagen. Det står mer om detta i betänkandet.

I båda fallen siktar regeringen på att inskränka den kommunala självstyrelsen och begränsa innebörden av äganderätten. I båda de här fallen har Lagrådet pekat på brister när de granskade förslagen. Egentligen syftar väl inte regeringen till att minska kommunernas möjligheter att bestämma, utan man vill minska kommunernas möjligheter att bestämma på ett annat sätt än vad regeringen anser att man ska bestämma. Det här får naturligtvis konsekvenser som tillsammans med många andra inskränkningar av det kommunala självstyret gör att kommunpolitiken får en allt mindre roll, där valet av partier i kommunvalet spelar en allt mindre roll eftersom utrymmet för det kommunpolitiska arbetet begränsas. Jag tror att detta i sin förlängning kommer att leda till att vi får färre personer som vill delta i det lokala politiska arbetet och att demokratin urholkas. Jag är bekymrad för detta. Jag beklagar verkligen regeringens linje i det sammanhanget. Detta kommer vi att få votera om senare.

Vi anser att varje kommun ska ha möjlighet att anpassa sin planering utifrån de lokala förutsättningarna. Statens uppgift är att tillhandahålla legala och finansiella instrument för bostadsbyggande, inte styra hur bostadspolitiken verkställs på den lokala nivån. Kommunernas ansvar på

det bostadspolitiska området slås fast genom den lagstiftning som finns sedan tidigare, nämligen kommunallagen, socialtjänstlagen samt plan- och bygglagen.

De lagar som vi nu har diskuterat bör alltså upphävas. Vi anser att kommunernas bestämmande över sina egna bostadsföretag måste återupprättas.

Till sist vill jag säga några ord om bostadsbidragen. Sedan 1995 har statens kostnader för bostadsbidragen minskat från 9,2 miljarder kronor till 3,8 miljarder kronor. I budgetpropositionen framställer regeringen det här som en följd av sin framgångsrika politik, där behoven av bostadsbidrag har minskat. Det ligger naturligtvis åtminstone en marginell sanning i detta, men huvudskälet till att kostnaderna för bostadsbidraget har minskat är ju den dramatiska omläggning av bostadsbidraget som regeringen har genomfört. Det innebär att många barnfamiljer i dag befinner sig i en situation där de inte längre kan klara det som var bostadsbidragets mål, nämligen att hushåll med barn ska kunna efterfråga en bostad där varje barn har ett eget rum. Vi tycker att de här nedskärningarna är förfärligt illa genomtänkta.

Vi har några kortsiktiga förslag som handlar om det särskilda bidraget per barn, att man bör genomföra halvårsvisa avstämningar av bostadsbidraget och att den samlade familjeinkomsten läggs till grund för bostadsbidraget. Det är tre förslag som kortsiktigt kan förbättra situationen, men på längre sikt, vilket vi också anför i en reservation, måste det till en större utredning för att vi ska kunna få ett rättvist och väl fungerande bostadsbidragssystem.

Anf. 23 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Nej till hyresgäster som vill omvandla sina hyresrätter till bostadsrätter i miljonprogramsområdena i Stockholms förorter, nej till folks drömmar för att Socialdemokraterna anser sig veta vad som är bäst för folk – och det är uppenbarligen inte att få omvandla sin hyresrätt till bostadsrätt. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Fackföreningspampar som får attraktiva förstahandskontrakt i centrala Stockholm där de bor billigare än de som bor i miljonprogramsområdena i förorterna. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Regeringsföreträdare som lägger fram stopplagar för hindra omvandling av hyresrätter till bostadsrätter och sedan själv står först i kön för att köpa. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Änkor och änklingar som måste lämna sina småhus för att de inte har råd att betala arvsskatten. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Skärgårdsbor som inte har råd att bo kvar i sina barndomshem på grund av skenande boendeskatter. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Bostadsbrist med hyreshus som inte byggs för att hyran regleras så att bygget inte går ihop ekonomiskt. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Allmännyttiga hyreshus som rivs med skattebetalarnas pengar. Så är det i Sverige när Socialdemokraterna styr.

Och Socialdemokraterna har styrt i Sverige 61 av de senaste 70 åren.

Den socialdemokratiska bostadspolitikens haveri är ett faktum. Den fråga som man kan ställa sig är naturligtvis: Är det för få eller för många politiska beslut som ligger bakom haveriet? Alla vet att bostadssektorn sedan länge är så genomreglerad, genomplanerad och genompolitiserad att de förra öststaternas planeekonomiska system bleknar vid en jämförelse. Svaret är att det inte bara är för många politiska beslut, utan de är dessutom felaktiga.

Blir det fler bostäder för att kommunen använder skattebetalarnas pengar för att köpa tillbaka allmännyttan? Byggs det fler bostäder med det ständiga gasandet och bromsandet i bostadspolitikerna? Det är en politik som helt saknar förutsägbarhet och långsiktighet. Vem vet vilka regler som gäller i morgon? Vilken skattesats, vilken subvention och vilken kvadratmeteryta är den politiskt korrekta? Vem vågar investera eller bygga en hyresfastighet i detta osäkra och oförutsägbara läge?

Konsekvenserna av den socialdemokratiska bostadspolitikerna kan enkelt sammanfattas på följande sätt: bostadsbrist på tillväxt- och utbildningsorter, bostadsöverskott i glesbygd och en ohållbar beskattning av byggandet och boendet. Det är dags att överge detta havererade system och att skapa en ny bostadspolitik, där de boende sätts i centrum.

För oss moderater är den självklara utgångspunkten för framtidens bostadspolitik folks rätt att själva kunna välja den bostad de önskar. Bostadsmarknaden ska styras av människors efterfrågan och fria val, inte av regleringar och politiska eller administrativa beslut. Detta ökar rörligheten såväl geografiskt som mellan olika boendeformer och ger en öppen och flexibel bostadsmarknad till gagn för alla boende.

Bostadspolitikerna måste ge förutsättningar för att bevara och utveckla olika upplåtelseformer för att tillgodose olika enskilda människors önskemål i olika skeden av livet. Det ska vara självklart att kunna välja mellan äganderätt, bostadsrätt och hyresrätt både på höjden och på längden. Men då behövs en öppen och fungerande marknad utan inslag av snedvridande subventioner, detaljregleringar och politisk klåfingrighet.

Att äga sin lägenhet är för många människor en trygghet som inte enbart kan mätas i pengar. Ägandet stärker människors oberoende, skapar trygghet och bidrar till integration. Fler måste få möjlighet att äga sin bostad. Tredimensionell fastighetsbildning måste tillåtas och ägarlägenheter bli ytterligare ett alternativ på bostadsmarknaden.

Även bostadsrättens ställning måste stärkas. Ombildning av hyresrätter till bostadsrätt ska därför underlättas. De hinder som regeringen med hjälp av stödpartierna infört ska omedelbart undanröjas. Det är behov och efterfrågan som ska avgöra vilken typ av bostad som de boende väljer, inte socialdemokratisk vi-vet-bäst-politik.

Hyresrätten måste återupprättas. Subventioner och prisregleringar har lett till brist på hyresrätter, långa köer och en omfattande svart marknad. För att det ska kunna vara möjligt att bygga och förvalta hyresrätter även i framtiden måste en friare hyressättning tillåtas, särskilt i nyproduktion.

Bruksvärdessystemet måste återställas till sin ursprungliga funktion, det vill säga att vara en spärr mot oskäligen hyreshöjningar. Dessutom måste hyressättningssystemet reformeras så att det bland annat blir möjligt för hyresgäst och fastighetsägare att vid inflyttning komma överens om en hyra. Detta innebär dock inte att besittningsskyddet ska kunna

kringgås genom orimliga hyreshöjningar. En hyreshöjning ska kunna överklagas till och skälighetsprövas av en allmän domstol.

För att på kort sikt öka tillgången på bostäder för ungdomar och studerande måste det bli möjligt att skattefritt hyra ut en del av sin bostad. Det är det absolut snabbaste, enklaste och billigaste sättet att få fram bostäder på tillväxt- och universitetsorterna.

Plan- och byggprocessen måste förändras och förenklas för att få i gång byggandet, och antalet instanser för överklagande av detaljplan och bygglov måste minskas. Skatterna på byggande och boende måste sänkas. Det förutsätter både en sänkning av det allmänna skattetrycket och en sänkning av skatter som är direkt inriktade mot byggande och boende.

I dag utgörs ca 60 % av byggkostnaderna av olika skatter. Moderaterna vill, som alla vet, ta bort både fastighetsskatt och förmögenhetsskatt, så att folk har råd att bo kvar. Strandnära områden måste i större utsträckning än i dag kunna bebyggas. Sist men inte minst måste bostads- och byggmarknaden ges möjlighet att utvecklas genom en friare konkurrens. Det handlar då inte om att genom olika former av investeringsbidrag och subventioner försöka styra förutsättningarna på byggmarknaden. Det som krävs är avreglering och förenkling, så att konkurrensen inte sätts ur spel av de statliga regelverken.

Givetvis behövs en effektiv konkurrenslagstiftning för att bevaka att marknadens regler inte sätts ur spel.

Herr talman! Med Moderaternas förslag får folk förverkliga sina livsdrömmar och omvandla sin hyresrätt till bostadsrätt. Med Moderaternas förslag kan änkor och änklingar bo kvar i sina småhus. Med Moderaternas förslag byggs det så att inte bara de som har de rätta kontakterna får en lägenhet. Med Moderaternas förslag kan skärgårdsbor och andra ha råd att bo kvar i sina småhus. Med Moderaternas förslag står individen i fokus. Våra utgångspunkter är mångfald, integration och valfrihet.

När klubban föll här i kammaren den 4 december togs hela statsbudgeten i klump, och nu kan den enligt budgetordningen inte ändras. Moderaterna har andra budgetramar, bland annat för detta utgiftsområde, det vill säga Utgiftsområde 18, men de har fallit, och därför finns vårt förslag nu bara beskrivet i ett särskilt yttrande.

Herr talman! För att vi alla ska kunna komma hem så tidigt som möjligt denna Luciadag yrkar jag bifall bara till reservation 3, men givetvis står vi moderater också bakom de övriga 19 reservationer där vi finns med.

Slutligen, herr talman: Devisen från valrörelsen ”Stolt men inte nöjd” fick i fredags förra veckan under min interpellationsdebatt med finansministern om boendeskatten ett verkligt ansikte. Jag kan bara konstatera: Finansministern är stolt över att flyttlassen går, men de är tydligen inte tillräckligt många för att han ska vara nöjd.

Anf. 24 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill först peka på att vi i Folkpartiet liberalerna har ett särskilt yttrande när det gäller anslagsfördelningen och alltså inte deltar i beslutet angående punkt 1. Våra ramar är en del av en helhet, och de har fallit. Jag vill också nämna att Lars Tysklind i sitt anförande bland annat kommer att ta upp frågor kring kommunernas roll och bostadsförsörjning samt de allmännyttiga bostadsföretagens roll.

Jag yrkar för tids vinnande bifall endast till vår reservation nr 4, men vi står naturligtvis bakom alla de reservationer där vi finns med.

Stor bostadsbrist råder i storstadsregioner men också i kommuner i andra delar av landet som ser tillväxten öka. Många människor saknar möjlighet att hitta en bostad eller byta bostad, men vissa har gräddfil, inte minst till bostäder i Stockholms innerstad.

Bostadspolitiken uppvisar alla symtom på en planeekonomisk frizon: bostadsbrist i storstäderna, köer, liten tillgång till planlagd mark, svarta lägenhetsaffärer, rivning av fullt användbara lägenheter på krisorter, omständliga bygglovprocesser, krångel, bristande konkurrens, höga kostnader för byggandet och för liten individuell valfrihet.

Herr talman! Bostadsbyggandet synes stagnera igen. Byggandet av bostäder ökar inte i den takt som Boverket tidigare trodde. Byggprognoserna skrivs ned, statistiken uppvisar mindre antal bostäder i byggloven och byggarnas egna förväntningar på bostadsbyggandet minskar, vilket är mycket allvarligt. Det tycks också finnas svårigheter med att sluta avtal avseende investeringsbidrag i vissa storstadsregioner. Marknaden avvaktar med åtgärder för nybyggande på grund av eventuella kommande förslag om byggmoms med mera. Detta är allvarligt.

Men varför är det på detta vis? Varför byggs det inte när det finns en efterfrågan på bostäder, trots subventioner och bidrag, vilket är Socialdemokraternas recept för ökat byggande?

Vi i Folkpartiet liberalerna tror på andra åtgärder än de som presenteras av majoriteten, åtgärder som vi tror leder till att det kontinuerligt byggs bostäder. Bostadspolitiken präglas av åtgärder som leder till en gasa-och-bromsa-politik med betoning på det senare ledet.

Bostadspolitiken är uppdelad i stuprör. Det är en rad faktorer som påverkar, inte minst beskattningsfrågorna. Folkpartiet liberalernas bostadspolitik återfinns i flera utskottsbetänkanden. Jag kommer med anledning av detta att beröra helheten i vår politik för att visa att de neddragningar som vi gör av anslagen under Utgiftsområde 18 med ca 2 miljarder ersätts av andra åtgärder och satsningar inom andra utskottsområden, inte minst när det gäller fastighetsskatten.

Vi vill minska räntesubventioner och investeringsbidrag, exempelvis investeringsbidrag för ekologiskt byggande, för att i stället göra andra satsningar. Vi kan inte förstå dessa bidrags inriktning där det optimala ska vara att bygga tvåor på 60 kvadratmeter. Är det vad de boende vill ha, frågar vi oss.

Vårt recept är att skapa en ny politik som tar sikte på att öka människors möjligheter att ta makten över det egna boendet. Det innebär bland annat större utrymme för privat ägande, lägre beskattning, färre krångliga regleringar, ökad konkurrens, tydligare marknadsmekanismer, pressade produktionskostnader för byggandet och en översyn av finansieringen. Det är konsumenternas önskemål som ska styra. Det handlar om den enskilda människans möjligheter att ta makt över sin egen situation. Detta står i fokus för Folkpartiets politik.

Herr talman! Ökat bostadsbyggande förutsätter långsiktiga goda spelregler och sänkta skatter, inte fler kortsiktiga, snåriga, snävt riktade bidrag. Folkpartiets bostadspolitik fokuseras på att skapa bättre villkor och spelregler som håller långsiktigt. Vi vill också förstärka den enskildes möjligheter genom mer pengar i den egna plånboken, exempelvis ökade

satsningar på barnfamiljers ekonomi. Vi har observerat att även regeringen anger hushållens inkomster som en viktig faktor för att stimulera bostadsbyggandet.

Jag vill ge exempel på några av de områden som vi har identifierat som direkt skulle påverka bostadspolitiken i positiv riktning. Det är områden som även behandlas i reservation nr 4 om bostadspolitikens utformning.

Sänk beskattningen på boendet. Fastighetsskatten och förmögenhetsskatten bidrar till att många människor i låga eller normala inkomstlägen försätts i en mycket svår ekonomisk situation. Fastighetsskatten är omöjlig att planera för, och många har inte pengar i handen för att kunna betala den. Vi vill ta ett första steg nu med en gång.

Utöver fastighetsskatten belastas boendet även av förmögenhetsskatten, som slår orättvist.

Dagens beskattning medför mängder av negativa konsekvenser. Byggandet hämmas. För många människor blir kostnaderna mycket betungande. En del tvingas till och med flytta från bostäder de vill bo kvar i. Tilltron till skattesystemet undermineras.

Vi har i Folkpartiets ekonomiska motion föreslagit en sänkning av fastighetsskatten i ett första steg på 5 miljarder kronor. Det är inte minst kombinationen av höjd fastighetsskatt och höjd förmögenhetsskatt som kommit att bli en tung börda för många. Vi har så sent som för en vecka sedan kunnat konstatera att många människor har påtalat att de nu kommer att bli tvingade att sälja sina barndomshem och inte längre kan bo kvar. Detta är oanständigt.

Det behövs fler bostäder för studenterna. Tillgången på bostäder för studenter är i dagsläget oerhört dålig på vissa studieorter, framför allt i de större städerna. Vi anser att många åtgärder behövs och anger här några som ska kunna bidra till att lösa situationen.

Det behövs delvis en omvandling av tomma kontor till studentbostäder. Vi vill se över planförandet. Det är en viktig nyckel. Detta syftar till att underlätta för fastighetsägare som vill omvandla sina fastigheter till bostäder.

Vi vill se pressade byggkostnader. Man behöver se över regelverket. Vi anser att marknaden har ett specifikt ansvar för utveckling av metoder och processer. Dessutom vill vi pröva skattefrihet för uthyrning av rum i privatbostäder. Det skulle göra det möjligt att snabbt få fram betydligt fler lagliga hyresrum. Det behövs mycket mer därtill.

Vi vill se en friare hyressättning i nyproduktion och verkligen få moteld mot svarthandeln. Fastighetsägarföreningen uppskattar att den uppgår till ungefär 2 miljarder kronor per år. Detta är sanslöst.

Ett viktigt skäl till att det i dag inte byggs hyresbostäder är svårigheten att räkna hem en ekonomiskt hållbar kalkyl. Avkastningen blir helt enkelt för dålig sett till investeringen. Regeringen tycks dela vår uppfattning. I budgetpropositionen anges att svag lönsamhet i nyproduktionen är en tillbakahållande faktor för bostadsbyggandet.

Vi måste våga diskutera det som diskuteras ute bland folk i allmänhet. Vi anser att en friare hyressättning med större roll för lägesfaktorn i nyproducerade lägenheter måste prövas. Svarthandeln kan på så sätt bekämpas.

Riksdagens revisorer har i en förstudie noterat att den nuvarande bruksvärdesprincipen har varit okänslig för hur hushållen värderar skillnader i bostäders kvalitet och läge. Det har skett en marknadsanpassning av hyrorna indirekt genom svarta överlåtelse. Här måste vi agera.

Vi vill också göra det möjligt för människor att välja hur de vill bo. Det kan vara hyresrätt eller bostadsrätt, radhus eller lägenhet. Detta ska man kunna välja själv. Vi menar också att vad och hur vi bygger påverkar de sociala strukturerna i samhället. Detta är en förutsättning för mångfald, valfrihet och integration. Det grundläggs redan i och med planeringen och byggandet av bostäderna.

Det ska löna sig att bygga bostäder. Vi vill se en revidering av skatteutjämningsystemet. Det är faktiskt så att många kommuner avstår från att bygga på grund av att det helt enkelt blir för dyrt. Man klarar inte det. Det måste ses över.

Vi vill inrätta ägarlägenheter. Vi ser fram emot och hoppas på förslag om tredimensionell fastighetsbildning. Vi vill reda upp i regeldjungeln och få fler Friggebodsbeslut. Vi vill öka konkurrensen och reformera bostadsbidragen.

Herr talman! Det behövs en liberal bostadspolitik så att människor själva får möjlighet att välja hur de vill bo.

Anf. 25 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet står helt bakom den budget som vi nu ska fatta beslut om men är inte helt nöjda med den förda bostadspolitiken. Det behövs en större helhetssyn. Bostäder är den av våra skapade materiella tillgångar som utan tvekan har störst värde. Illavarslande är att varje år sedan 1993 sjunker värdet på dessa tillgångar eftersom investeringarna är lägre än värdeminskningarna. Underhåll skjuts på framtiden, och bostadsbristen ökar i våra tillväxtområden. Våra bostäder är en betydelsefull infrastrukturfråga där bostadsbristen hämmar tillväxten i samhället.

Vänsterpartiets analys och åtgärder för att komma till rätta med problemen delas av många men tyvärr inte helt av andra partier här i riksdagen.

Jag ska läsa ur ett program som representerar väldigt många människors synpunkter, nämligen LO:s bostadsrapport och program: Segregationen i boendet har blivit större de senaste åren. Arbetare bor sämre än tjänstemän, ensamstående bor sämre än sammanboende, och de som inte är födda i Sverige bor sämre än de som är födda här. Bostaden är allra viktigast för barnen. Inte minst av de skälen måste bostadspolitiken få en mer framskjuten roll i välfärdspolitiken och bör därför samlas på ett departement och hanteras av en minister.

LO som anser att facklig politisk samverkan enbart är en samverkan med Socialdemokraterna får tydligen inte gehör för sitt förslag men får Vänsterpartiets fulla stöd. Varför lyssnar inte Göran Persson på detta? Statsministern är den som har att organisera arbetet i regeringen.

LO har också många andra förslag till lösningar som också Vänsterpartiet har framfört. Det gäller till exempel en fördubbling av det nuvarande investeringsstödet, att stödet till upprustning av miljonprogrammets bostäder ökar, att ta med hela boendekostnaden i resonemanget och inte bara byggkostnaden, att kommunerna blir mer aktiva som byggher-

rar, att staten ska öka stödet till kommunerna för att sanera miljöförstörd mark, att miljödeklarationer och certifiering av byggnader införs, att det krävs en översyn av svarthandel med hyresrätter och en ökad kontroll av berörda myndigheter med mera. Dessa krav är bra och tydliga och måste nu omsättas i praktisk handling.

Herr talman! Regeringen har äntligen vågat sticka ut hakan när det gäller nyproduktionen av bostäder och har som mål att det ska byggas 120 000 lägenheter de fyra närmaste åren. Det är ett stort steg framåt jämfört med så sent som 2002 då Boverkets prognoser var det som gällde, alltså statistiska underlag i stället för mål och ambitioner.

Vänsterpartiet delar regeringens målsättning för de närmaste fyra åren, men i nästa steg måste ambitionsnivån höjas. Vi bör bygga minst 40 000 lägenheter om året och bygga om minst 30 000 för att svara mot de behov som finns och bryta trenden med ett minskat värde på bostadsstocken, vilket är ett nationalekonomiskt misslyckande.

En tydlig signal till aktörerna på bostadsmarknaden vore att redan nu ge besked om att investeringsbidragen för nyproduktion av hyresrätter ska permanentas och ett nytt ska införas för ombyggnation av hyresrätter. Bidragen ska kombineras med tak för hyran så att stödet går till de bostäder som de flesta kan efterfråga.

De nuvarande räntebidragen kan avskaffas och fastighetsskatten på hyresrätt tas bort. Riksdagen bör fatta ett sådant beslut för att sätta press på regeringen i dessa frågor och staka ut en tydlig linje för vad som gäller de närmaste åren. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 8 och 30.

För att stärka den enskildes rätt till bostad är det viktigt att kommunerna åläggs ett större ansvar. Här krävs en noggrann planering och goda kunskaper att förutspå utvecklingen framåt i tiden. Vänsterpartiet kräver att kommunerna upprättar särskilda boendeplaneringsprogram där rätten till en bostad konkretiseras, där integrationsfrågor, tillgänglighetsfrågor och miljöfrågor lyfts fram och där en samhällsplanering för god service och säkra miljöer för äldre, kvinnor och barn sätts i centrum. Detta ska ske i en demokratisk process och underställas kommunfullmäktige för beslut.

De mest utsatta på bostadsmarknaden ska få hjälp med bostad på en kommunal bostadsförmedling med anvisningsrätt till bostäder – både kommunala och privata.

Den nya bostadsförsörjningslagen, som gäller från den 1 januari 2001, är ett halvhjärtat försök att återställa en social bostadspolitik. Den måste skärpas och förtydligas. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 16.

Socialdemokraterna är delvis med på vår vagn. Däremot är de borgerliga partierna emot tydliga krav på planering och stöd för att hålla nere boendekostnaderna i hyresrätt. Tyvärr har de inget att komma med, utom krav på höjda boendekostnader genom fria inflyttningshyror och sänkt fastighetsskatt för allt boende. Det leder inte till sänkta produktionskostnader i någon större omfattning. I stället gynnar det dem som redan bor och är väletablerade i samhället. De kan inte se att hyresrätten skattemässigt är missgynnad och ställa upp på Vänsterpartiets krav om att ta bort fastighetsskatten på just hyresrätt men behålla den som en schablon-

beskattning på bostadsrätt och egnahem. Därför, kammarens ledamöter, blir det heller inga större förändringar av fastighetsskatten.

Kristdemokraterna har ställt sig helt vid sidan om med ett eget förslag. Jag vet inte om det var Alf Svensson som satt i badkaret, kom på idén och utropade ”Heureka!”, och vips var fastighetsskatten borta och ersatt med en kommunal fastighetsavgift, lika för alla oavsett var man bor.

Kristdemokraterna har missat en väsentlig del i sammanhanget. Förslaget innebär kraftiga skattelättnader för många välbärgade egnahemsägare i våra tillväxtområden och höjer skatten för tusentals egnahemsägare på landsbygd och i glesbygd – även om det i det här fallet kallas för en avgift. I dag betalar de en lägre fastighetsskatt än vad de tänkta kommunala avgifterna ska ta in.

Samma situation blir det för hyresrätt och bostadsrätt i kommuner med låga värden på sina fastigheter, och när de inte byggt på årtal. De ska betala samma kommunala avgift som gäller för betydligt dyrare och mer värda hyreshus i våra tillväxtområden. Kalaset ska bekostas med 14 miljarder i indragna statsbidrag, lika för alla kommuner, oavsett om de är fattiga eller rika.

Kristdemokratisk rättvisa innebär tydligen att alla människor ska betala samma avgift oavsett värdet på fastigheten och oavsett människors ekonomiska bärkraft. Det tycker jag är ett märkligt rättvisetänkande.

Herr talman! Jag vill till sist göra några kommentarer runt budgeten, som är en av delarna i detta; det gäller alltså inte bara den allmänna bostadspolitiken. För nästa år finns ett generellt sparbeting på de verk och myndigheter som utskottet har att hantera. Vänsterpartiet lyckades halvera det tänkta sparbetingset från 1,4 % till 0,7 % av verksamhetsanslagen. Organisationerna är redan slimmade, och det generella sparbetingset är inte någon bra metod att spara. Men det blev trots allt nödvändigt.

Det verkar inte bekymra vare sig Moderaterna, Folkpartiet eller Kristdemokraterna, vilka gladeligen drar ned på anslaget ytterligare till exempel till Boverket och Lantmäteriverket. Värst är Folkpartiet, som ska spara ytterligare 30 % på Boverkets och 10 % på Lantmäteriverkets anslag. Detta är ingen seriös politik, och utskottets svar på Folkpartiets motionskrav är att en nedskärning i den omfattning som föreslås knappast är förenlig med gällande arbetsrättsliga regler och avtal. Den kommentaren är mycket befogad.

När det gäller bostadsbidragen tar Centerpartiet priset. En tredjedel av bostadsbidraget ska tas bort nästa år, det vill säga 1,3 miljarder kronor. Centerpartiet hänvisar till ett förslag om höjda garantibelopp i sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen och arbetsmarknadens aktivitetsstöd. Det är ett förslag där träffsäkerheten inte på något sätt redovisats. Det förutsätts tydligen att alla som får bostadsbidrag antingen ska vara mycket sjuka, om de har jobb, bör skaffa barn så fort som möjligt eller vara arbetslösa. Dessutom tas dessa pengar från dem som redan är fattigast för att omfördelas till andra fattiga. Om detta är Centerns syn på rättvisa så delar inte Vänsterpartiet den. Det är helt klart.

Herr talman! Bostadsbidragen borde i stället förbättras som ett led i att halvera socialbidragsberoendet och förbättra bostadsbidragstagarnas tillvaro. Familjer som har bostadsbidrag består oftast av ensamstående kvinnor med barn i hyresrätt. De är i dag betydligt fattigare än för fem

sex år sedan, trots allt tal om att barnfamiljerna fått det bättre. Naturligtvis har majoriteten fått det bättre, men tyvärr inte de som är beroende av bostadsbidrag.

Herr talman! Vänsterpartiet tycker att även dessa familjer ska ges möjlighet att fira en värdig jul.

Anf. 26 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! En övergripande kommentar till det anförda skulle kunna vara att Owe Hellberg försöker sig på konststycket att både äta kakan och ha den kvar. Vänsterpartiet står bakom ett budgetförslag tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och sedan sågar Owe Hellberg detsamma, till exempel när det, som i detta fall, gäller bostadsbidraget.

Man får kanske bestämma sig. Antingen står man bakom regeringens förslag eller också har man en annan politik. Det går inte att göra båda sakerna samtidigt.

Jag skulle dock vilja ta upp en helt annan sak. Vänsterpartiet har i olika sammanhang hävdat att kommunerna ska avstå från avkastningen från sina bostadsbolag.

Med tanke på allmännyttans hyresledande ställning skulle Hellbergs förslag om det blev verklighet – hemska tanke – betyda att det för privata företag inte fanns några som helst motiv att bygga nya bostäder eller kanske inte ens att behålla dem som man har.

Har Vänsterpartiet verkligen tänkt igenom sin position i den här frågan? Av vilka skäl skulle i Vänsterpartiets Sverige något privat företag tänka sig att bygga nya bostäder? Vad skulle detta innebära för bostadsförsörjningen i vårt eget land? Och vad skulle det betyda för kommunerna om de inte fick utdelning från sina bostadsföretag? Var skulle man få in de pengarna? Är det nya nedskärningar som Vänsterpartiet förordar? Gäller det skolan, äldreomsorgen och barnomsorgen? Hur ska man i kommunerna finansiera sådana förslag, som är dirigerade från Stockholm men som har mycket dålig förankring ute i den kommunala verkligheten?

Anf. 27 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Vi står naturligtvis helt och fullt bakom budgeten. Men jag vill inte sticka under stol med att vi har fört fram bostadsbidragen vid varje förhandlingstillfälle. Nu ska vi få en översyn av bostadsbidragen och det ska bestämmas vilken inriktning de ska ha. Det har ju varit en dragkamp om bostadsbidragen. Skulle man ta bort dem för att det hela ska vara en del av en generell familjepolitik? Det var någonting som den familjepolitiska utredningen misslyckades med, så nu får vi börja om igen. Jag tror att vi får gehör för våra krav. Vi måste naturligtvis återställa vissa delar av bostadsbidraget framöver. Jag är övertygad om att så kommer att ske.

När det gäller hyresrätter är inte det viktigaste vem som bygger dem, utan det viktigaste är att det finns hyresrätter för de hyresgäster som behöver.

Avkastningsfrågan är ganska klar, och vi ställer naturligtvis upp på den. Det finns tydliga och klara avkastningskrav i dag; det är bestämt hur de ska se ut. I dag är det 7 ½ % på insatt kontant kapital som gäller för det som kommunerna kan få tillbaka. Det tycker vi är fullt rimligt. Men

det finns många kommuner som tricksar, trolrar och fixar så att de kan plocka ut mycket mer ur bostadsbolagen. Det tycker inte vi om. Så ska det inte vara, för de pengarna ska stanna kvar i företagen för att de ska kunna bygga om bostäder och eventuellt kunna stödja och hjälpa till med nyproduktion.

Anf. 28 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! Tidigare har vänsterpartirepresentanter, till exempel Owe Hellberg, hävdad att kommunerna ska avstå från avkastningen från sina bostadsbolag. Om Hellberg säger att den tidigare positionen nu är övergiven så är det bra. Hävdar han den fortfarande så kvarstår min fråga: Vilka konsekvenser får detta för privat byggande av flerbostadshus i vårt land? Det kommer att innebära ett byggstopp, som jag ser det.

Bostadsbidragen har sjunkit dramatiskt, som jag sade i mitt huvudanförande. De har ganska väl följt Owe Hellberg efter hans inträde i riksdagen i början på 90-talet. Bostadsbidragen har sjunkit år från år så att vi nu har ungefär en tredjedel kvar. Kommer den utvecklingen att fortsätta? Kommer barnfamiljerna fortfarande att fortsätta klämmas åt så att det blir mindre och mindre pengar till boendet? Som jag nämnde i mitt huvudanförande finns det en målsättning om att alla barn ska kunna ha ett eget rum. Kommer det att kunna gälla i framtidens vänsterpartistiska Sverige?

Anf. 29 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jag tror inte att alla de här sänkningarna har följt mig. Vänsterpartiet har ju inte suttit i den här positionen i alla tider; det vet väl Hägglund också. Bland andra har Centerpartiet också varit med i den här hanteringen, så jag måste nog säga att jag inte vill ta på mig hela ansvaret för det här.

Jag har också sett att Kristdemokraterna krymper sina förslag varje år när det gäller att återställa bostadsbidragen. Det kanske också är ett tecken i tiden. Man ser att det här kanske inte är en riktigt framkomlig väg.

När det gäller avkastningen på kommunala bostadsbolag vill jag definitivt skilja på det som lagen föreskriver, det vill säga avkastningen på eget insatt kontant kapital, och det som många kommuner försöker hitta på alla möjliga upptänkliga sätt för. De försöker få det att handla om hela aktiekapitalet och om hela värdet på fastighetsstocken. Då är inte vi med. Då gör man fel mot bostadsbolaget, men allra mest mot hyresgästerna. Var ska de pengarna annars användas? Jo, de hamnar i en massa andra kommunala verksamheter. Då får hyresgästerna betala kommunalskatt, och sedan ska de betala med delar av sin hyra för att upprätthålla andra verksamheter. Vi är tydliga på den punkten. Vi säger precis som det står i lagen och vi ställer helt och fullt upp på det.

Anf. 30 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Owe Hellberg försöker sig på det indiska reptricket – att vara med men ändå stå utanför samarbetet. Han gör det på punkt efter punkt. Det börjar bli så uppenbart. Detta är nog inte sista gången, utan vi kommer nog att få se ganska mycket av det. Det är genomskådat nu, Owe Hellberg.

Jag har en fråga till Owe Hellberg: Är det bra eller dåligt för att minska segregationen och öka integrationen att folk som bor i miljonpro-

gransområden i Stockholms förorter stoppas från att omvandla sina hyresrätter till bostadsrätter?

Anf. 31 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet är fortfarande ett självständigt parti, och inget stödparti utan ett samarbetsparti.

Ska man flytta en stor sten får man ta det en liten bit i taget. Då får man kompromissa, och så kommer man till ett beslut som leder i rätt riktning. Sedan när den rätta riktningen är bestämd och vi vet vart vi ska fortsätter vi att baxa vidare. Så får det gå till när man ska samarbeta. Det lär väl Marietta de Pourbaix-Lundin också ha fått uppleva vid de få tillfällena som ni har haft regeringsmakten. Det är inte alltid så lätt att köra igenom all moderatpolitik i sådana sammanhang.

När det gäller frågan om att få ombilda till bostadsrätt tycker vi inte generellt illa om det. Jag förutsätter att det är Åkersbergasituationen som Marietta de Pourbaix-Lundin hänvisar till. Där vill man ombilda *alla* hyresrätter till bostadsrätter. Det tycker inte vi är bra. Vi vill ha bostadsområden med alla boendeformer. Ska man bygga nytt i bostadsområden där det bara finns dyra egnahemsbostäder ser vi gärna att man smäller upp några trevliga hyresrätter där också. Det är så vi måste börja fundera i dag när vi ska planera för ett fortsatt byggande.

Jag tog kontakt med Aftonbladets reporter som skrev om det här och gav ett förslag. Man var ju ute efter att sänka kostnaderna, så jag sade: Varför kan man inte ombilda till kooperativ hyresrätt? Nej, det var man inte intresserad av för det fanns inte samma spekulativa möjligheter och intressen i ett sådant beslut. Men ett sådant beslut skulle man kunna fatta helt på egen hand. Kooperativ hyresrätt blir inte föremål för prövning hos vare sig länsstyrelse eller boverk.

Anf. 32 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Owe Hellberg kommer att fortsätta att köra med dubbla budskap i debatt efter debatt. Vänsterpartiet kommer att vara det som jag fortfarande kallar för ett stödparti – men okej för samarbetsparti – men ändå när det passar vara helt fristående och låtsas att man driver en helt annan politik. Så är det ju inte! Vänsterpartiet står bakom regeringens förslag.

Owe Hellberg pratade om att flytta stora stenar. Jag undrar hur de människor som skulle vilja omvandla sina hyresrätter till bostadsrätter nu känner sig. Vad är det för stora stenar som de ska flytta för att de ska kunna förverkliga sina livsdrömmar? De som har tagit initiativ till detta är invandrare, som kommer från andra länder. De känner att de för första gången i sitt liv gör någonting meningsfullt och tillför samhället någonting, och de känner att politikerna inte har någon tilltro till dem och det som de vill. Då kommer Owe Hellberg med ett glatt tillrop: De kan ju göra om det till kooperativ hyresrätt! Hur kan Owe Hellberg veta bättre vad de som bor i Östberga, som det heter, vill än de själva vet?

Det är fascinerande att lyssna till detta, så jag frågar igen: Är det bra eller dåligt för att minska segregationen att de som bor där själva anser att de vill omvandla sina lägenheter från hyresrätt till bostadsrätt?

Anf. 33 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Jag får väl tacka för att Vänsterpartiet i fortsättningen blir kallat för samarbetsparti. Det känns betydligt bättre. Vänsterpartiet är faktiskt ett samarbetsparti, som också har reservationer till betänkandet. Vi står naturligtvis bakom budgeten helt och fullt, men det finns saker som vi vill förändra och som vi kommer att se till förändras under den kommande mandatperioden.

När det gäller omvandlingen till bostadsrätt är jag inte så övertygad om att alla de 1 200 hyresgäster som bor ute i Östberga, som det heter, vill omvandla till bostadsrätt. Det är inte riktigt så det ser ut, och jag tycker inte heller att det är rimligt att man tar bort alla hyresrätter i ett bostadsområde. Vi ska ha blandade boendeformer, och då måste man i sin planering försöka se till att det är så det ser ut och så det ska bli. Man har naturligtvis rätt att vara hyresgäst också i ett sådant bostadsområde.

Anf. 34 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Min första kommentar är naturligtvis att det är lite märkligt, med tanke på att Owe Hellberg ändå står bakom budgetförslaget, att kunna konstatera att det i vissa avseenden finns ganska stora skillnader, inte minst med tanke på diskussionen om långsiktiga spelregler. Om jag förstår det rätt har Owe Hellberg och Vänsterpartiet egentligen en helt annan syn på hur byggandet ska finansieras och hur det ska se ut framöver. Om jag förstår det rätt finns det en stor skillnad i synen på räntebidragen, där Vänsterpartiet vill avveckla dem, vill ta bort fastighetsskatten på flerbostadshus, kanske säger nej till en byggmomssänkning och vill ha någon form av permanenta investeringsbidrag.

Utifrån att det här är faktorer som direkt påverkar byggandet vill jag bara höra mig för med Owe Hellberg om det stämmer. Och hur tror Owe Hellberg att det här kommer att påverka byggandet i sig? Kommer man att kunna agera på marknaden i och med att man skickar så mycket otydliga signaler om vad som kommer att gälla framöver?

Anf. 35 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! De otydliga signalerna kommer väl att fortsätta så länge vi har den extrema polariseringen i bostadspolitiken. Det är bara att konstatera att det är så: Vi har helt olika syn på hur bostadspolitiken ska bedrivas i Sverige.

För mig är den allra viktigaste långsiktiga spelregeln naturligtvis att vi får ett bostadsbyggande som är någorlunda jämnt. Vi behöver bygga ungefär 40 000 lägenheter per år. De ekonomiska spelreglerna kommer ju alltid att variera. Det beror ju på hur det ser ut i samhället i övrigt. Har vi högkonjunktur och högtryck i byggsektorn ska samhället naturligtvis dra ned sina insatser. Har vi lågkonjunktur ska samhället naturligtvis stimulera de här insatserna. Det långsiktiga är alltså att se till att vi upprätthåller en volym av byggande, och det är också det som är det allra bästa för konkurrensen. Den upp-och-ned-berg-och-dalbana som vi håller på med slår ut de små och medelstora byggföretagen, som inte kan vara med och konkurrera när man inte vet hur marknaden ser ut från dag till dag.

Ja, vi vill ha långsiktighet i regelsystemet. Vi vill slå fast att vi ska ha investeringsbidraget för nybyggnad, för ombyggnation, med hyrestak och

med förhandlade hyror. Då kan man också ta bort räntebidragen, för i dag är det ingen skillnad på vart de tar vägen. Dyra projekt, billiga projekt: De går till allt byggande. Det måste vi fundera över.

Många av de förslag vi för fram finns i Fastighetsskattekommitténs förslag. Där hittar man dem. Det är inte våra egna påfund, utan de flesta av förslagen finns i Fastighetsskattekommitténs förslag. Men så länge borgerligheten fortsätter med sin syn på fastighetsskatten kommer vi ju ingenstans.

Anf. 36 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis en följdfråga. I slutändan handlar det faktiskt om dem som bor, konsumenterna, oavsett om de är hyresgäster eller någon som bor i ett egna hem. Det som jag tycker är väldigt oroväckande i det som Owe Hellberg anför här är att insatserna ska göras för en specifik typ av boende, för boende i flerbostadshus.

Jag vill bara kontrollera här: Jag tyckte mig höra att Owe Hellberg sade att de som bor i egna hem i tillväxtregioner är de rika och besuttna. Jag skulle vilja höra mig för: Har jag uppfattat Owe Hellberg rätt?

De människor som nu är ute och demonstrerar och som i så fall inte tillhör den kategori som Owe Hellberg anför: Vad svarar Owe Hellberg dem, som anser att de måste lämna hus och hem för att de inte har råd att bo kvar på grund av fastighetsskatten?

Anf. 37 OWE HELLBERG (v) replik:

Herr talman! Generellt är det så att de som har egna hem i tillväxtområdena i dag tillhör dem som har bäst inkomster. Så är det. Sedan finns det många som inte har det också, och därför har vi infört begränsningsregeln när det gäller fastighetsskatten. Det kommer säkert en liknande regel för förmögenhetsskatten. Vänsterpartiet har fört fram möjligheten att halvera taxeringsvärdet när man tittar på förmögenhetsbeskattningen, just för att komma åt problemet med dem som har svårt att kunna behålla sina bostäder i de här områdena.

Men jag läste häromdagen att i Danderyd är det genomsnittliga förmögenhetsvärdet 4 miljoner kronor. Jag undrar vad det är hemma i min lilla kommun, i Ockelbo i Gästrikland. Jag har inte ens vågat titta på det än, men jag kan tala om att det är en hiskelig skillnad.

Man måste fundera över hur Sverige ser ut i dag. Om resurserna inte är så stora som de skulle behöva vara – det är tydligen så just nu – måste man försöka hitta finare instrument och träffa mera rätt än vad vi gör i dag. Då menar vi att det faktiskt är hyresrätten som man måste få fart på produktionen av för att vi ska kunna få upp volymen på bostadsbyggandet, och då är det där vi ska sätta in insatserna. Och vi ska bygga för dem som kan efterfråga dem, alltså för dem som har låga och medelstora inkomster.

Anf. 38 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1 samt reservation 7 under punkt 4. Jag står naturligtvis bakom andra reservationer där jag finns med, men jag avstår från att yrka bifall till dem för tids vinning denna Luciadag.

Bostadspolitik och samhällsplanering bottnar direkt i människors vardag. Det handlar om möjligheten att hitta en bostad då man ska flytta hemifrån för att arbeta eller studera på en annan ort, det handlar om upplevelsen av segregation och utanförskap eller delaktighet, eller känslan av trygghet eller otrygghet i ens bostadsområde.

Bostadspolitiken utnämndes i valrörelsen till välfärdens fjärde ben. Vi hade bra debatter runtom i landet i bostadsfrågorna, och vi kände att bostadsfrågorna lyftes. Det förpliktar, och vi fortsätter den debatten nu. Det är också viktigt att ni som fick majoritet också ser till att det ni lovade i de här debatterna verkligen infrias.

Bostadsfrågorna är ju så viktiga att medborgarnas trygghet och tillit till samhället äventyras om politiker säger en sak och gör en annan. Följderna av en dåligt förd bostadspolitik har alltför många blivit smärtsamt medvetna om.

Herr talman! Centerpartiet anser att vi måste planera långsiktigt för att utveckla den typ av samhälle som vi vill ha: ett närhetens samhälle där medborgarna är med och skapar sin vardag. Utgångspunkten för Centerpartiet är människors behov och lika villkor på bostadsmarknaden, oavsett var man bor eller hur man vill bo. Rätten till bostad måste tryggas, och det måste utvecklas en ny social bostadspolitik.

Insikten om de diametralt skilda förutsättningar och problem som råder på bostadsmarknader i olika delar av landet är nödvändig för att kunna forma en bostadspolitik som löser dagens problem och framtidens utmaningar. När bostadsmarknaderna skiljer sig åt som de gör i dag, med bostadsbrist på vissa orter och överskott på andra, fungerar inte en bostadspolitik efter modellen en-storlek-passar-alla. Nej, den måste skräddarsys och anpassas. De övergripande målen ska naturligtvis ligga fast. Däremot måste medlen anpassas efter människors olika behov och önskemål samt de skilda förutsättningar som råder på platser i landet. Bostadspolitiken måste i mycket större utsträckning än i dag utgå från lokala förutsättningar. Olika heterna i vårt land beskrivs ofta som ett problem, men vi anser inte att det är något problem: Det är en tillgång.

För att kunna ta till vara dessa tillgångar och olikheter måste det finnas en väl avvägd balans mellan de beslut som fattas på riksnivå och de som med fördel fattas lokalt.

När det gäller anslagsfördelningen inom bostadsutskottets område har vi i Centerpartiet lagt ett förslag som innebär både besparingar och ökade satsningar. Besparingarna avser framför allt neddragningar på administration och stödformer som har fel inriktning. Bostadspolitiken ska genomsyras av en decentralisering av ansvaret för bostadspolitik och samhällsplanering. Den tendens till centralstyrning som finns i dag, där staten ingriper i kommunens beslutsfattande, bör vi sträva bort ifrån.

Det innebär inte att vi på riksnivå vänder oss bort från vårt ansvar. Men Centerpartiet vill inte återgå till en subventionspolitik som inte ger några positiva effekter. Investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder har inte påverkat dagens svårigheter att producera bostäder till rimliga kostnader där det behövs. Det krävs andra åtgärder.

Vi föreslår bland annat slopande av skatt på hyresbostäder, bättre konkurrens på byggmarknaden och ett reformerat bruksvärdessystem. Men vi inser också att det samtidigt finns andra frågor i samhället som måste lösas så att man till exempel kan bo på en plats och arbeta på en

annan. Kommunikationerna måste fungera. Den akuta situationen för bostadslösa måste vi också titta på, och vi måste se till att svarshandeln på bostadsmarknaden åtgärdas.

Fru talman! Regeringen försöker nu återigen med uttryckningsåtgärder och föreslår sänkning av moms för vissa bostadskategorier. Risken med ett sådant förslag, förutom att det är orättvist, är att det nu införs ett system igen där man snärjer in sig i ytterligare krångliga regelsystem. Vi anser att det behövs en generell översyn av momssänkningen för boende. Centerpartiet anser att det ska vara enkla regler som är lätta att tillämpa och som gagnar alla.

Jag tror att vi alla är medvetna om att problemet i bostadspolitiken består av två stora delar. Det är bostadsbrist, främst i storstadsregionerna, samtidigt som det finns bostadsöverskott i andra delar av landet. Det kan till och med vara bostadsbrist och överskott i samma kommun.

För att komma till rätta med bostadsöverskottet måste vi givetvis stimulera tillväxt och livskraft i hela landet. Det bör vara den främsta lösningen. Om det fungerade i högre grad, om vänsterpartister och socialdemokrater förstod det, skulle utflyttningen minska och bostadsöverskottet försvinna. Tyvärr ser dagens läge annorlunda ut. Många, ofta kommunägda lägenheter, står tomma på platser där det inte finns arbete. Lösningarna består naturligtvis i att kommunerna ges förutsättningar att själva råda över sina bostadsbolag och sina hus utan att staten försöker hindra med olika regler.

Vi anser dock att staten ska kunna hjälpa kommunerna vid omstruktureringar. Vi har förändrat lite grann under tiden som har gått i Centerpartiets ramtilldelning på utskottets område. Därför har jag yrkat bifall till vår reservation 1. Vi vill dock betona mycket noga att det inte ska behövas en särskild statlig nämnd för att staten ska kunna gå in med medel i de kommuner där det finns problem.

Jag vill också i detta sammanhang aktualisera behovet av fler flyktingbostäder. Man måste ta med det i beräkningarna och titta noga på om man kan lösa denna situation samtidigt när kommunerna nu är i färd med att söka medel för att åtgärda överskottet av lägenheter. Motprestationer bör finnas med i diskussionerna. Vi anser att bostäder i första hand ska användas. Även flyktingarnas boende bör spridas över landet. Man måste se till att man kan erbjuda en bra boendemiljö. Med det menar jag att man inte får placera för många flyktingar i en och samma kommun. Vi vet att det leder till problem. Vi måste se till att människor har en chans att möta varandra på ett positivt sätt så att kulturkrockar dämpas.

Fru talman! Vid sidan av byggandet av bostäder i nya hus finns det behov av att utveckla och förändra befintliga bostadsområden. Det måste till en genomtänkt samhällsplanering. Vi trycker på översiktsplanen för att de nya bostadsområden som växer fram också ska kunna ge den mångfald i boendeformer och ägarformer som ett livskraftigt samhälle behöver. I denna planering måste brukarna finnas med. Barn, ungdomar, äldre och kvinnor är fortfarande de grupper i samhället som pekas ut som de som måste få mer att säga till om vid all samhällsplanering. Detta har uppmärksammats bland annat i Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat. Rapporten kommer snart.

Kretsloppsanpassning och miljö måste också ges ett större utrymme i planeringen av vårt boende. Det behövs därför ett nationellt handlings-

program för kretsloppsanpassat byggande samt ett intensifierat miljöarbete utifrån Agenda 21 och Habitat. Vi vet att människor blir sjuka av hus, att allergierna ökar. Därför anser vi att det behövs ett nationellt program för boende och hälsa. Centerpartiet anser att vi på bred front måste se till att kretsloppstänkandet får genomslag, inte bara genom satsning på enstaka projekt som regeringen ensam beslutar om.

Det är märkligt att regeringen inte tar till vara det ökade miljöintresse som finns hos människor och stimulerar ett kraftfullt miljöarbete. I stället minskar regeringen bidraget till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. Centerpartiet ökar bidraget.

Fru talman! Boendekostnaderna i Sverige har blivit så höga att många inte har råd att hålla sig med den standard som vi i Sverige har kommit upp till. Vi har fått en skillnad mellan fattiga och rika, skulle man kunna säga. Vi har hushåll, främst barnfamiljer och många gånger ensamstående med barn, som har behov av bostadsbidrag i dag. Många lever med knappa marginaler. Det är därför ytterst viktigt att vi följer bostadsbidragens träffsäkerhet, som i många fall visar sig vara mycket dålig.

De som har ett verkligt behov av bostadsbidrag ska få det, och de ska ha det i rätt tid. Det är inte rimligt att en ensamstående mamma ska få vänta i närmare två år på att få rättelse och rätt bidrag. Det gäller vare sig det är åt rätt eller fel håll, så att säga. Att ha fått för mycket och tvingas betala tillbaka flera år efteråt när pengarna inte finns är lika fel som att få för lite och få rättelse efter lika lång tid. Det är helt galet. Det måste åtgärdas.

Helst vill vi från Centerpartiets sida se till att människor får behålla mer av sina intjänade pengar så att de inte behöver hamna i bidragsberoende. Vi har lagt fram ett inkomstskatteförslag som ger dessa effekter, men det har vi dessvärre inte fått gehör för. Att ge människor tillfredsställelsen att klara sig på sin inkomst måste vara högsta prioritet. Bostadsbidrag ska ges till den som verkligen behöver ett extra stöd.

Fru talman! För att forma en hållbar och flexibel bostadspolitik som kan möta människors behov och ta till vara de skilda förutsättningar som finns i vårt land anser vi i Centerpartiet att följande måste göras:

- Stimulera livskraft och tillväxt i hela landet.
- Stoppa segregeringen. Bygg integrerat. Blanda lägenheter, radhus, bostadsrätter och hyresrätter i alla prisklasser så att människor möts i vardagen.
- Ta krafttag mot svarthandel och ockerpriser.
- Se till att ekologiska metoder för allt byggande introduceras på bred front.
- Snabba på bygglovsprocessen. I detta ingår översyn av överklagningssystemet så att byggprojekt kommer i gång så snabbt som möjligt.
- Permanenta investeringsbidraget för studentbostäder.
- Gör en generell översyn av byggmomsen.

- Slopa allmännyttans hyresledande roll för en mer rättvis hyressättning. Både privata och kommunala bostadsbolag måste kunna existera.
- Gör hyressättningen flexibel. Öka möjligheterna för vad som ska ingå i hyran genom individuell hyressättning i större utsträckning.
- Reformera fastighetsskatten och taxeringssystemet.
- Skilj taxering av fastigheter för fastboende från den för fritidsboende.
- Lyft demokratifrågorna. Äldre, barn ungdomar och kvinnor måste få mer inflytande i all samhällsplanering.

Anf. 39 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Rigmor Stenmark. Hon sade att Centerpartiet vill ta bort onödiga stöd och bidrag. Då måste jag fråga om bostadsbidraget, som ska reduceras med en tredjedel, är ett onödigt stöd.

Den andra frågan gäller fastighetsskatt på hyreshus. Där är vi tydligen överens: Den ska vi ta bort. Kan Centerpartiet tänka sig att gå före och fokusera just på fastighetsskatten på hyresrätt?

Ändå räcker det inte när det gäller hyreskostnaden. Anta att fastighetsbolagen i Stockholm säger att de behöver 1 700 kr kvadratmetern i hyra. Om vi tar bort fastighetsskatten blir det plötsligt lite billigare, nämligen 1 600 kr kvadratmetern. Men genomsnittshyran ligger på 700–800 och för nyproduktion kanske 1 000–1 100 kr kvadratmetern. Innebär fri inflyttningshyra att man ska betala 1 600 kr kvadratmetern för att få tillgång till hyresrätter med Centerpartiets politik?

Anf. 40 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag förväntade mig den frågan. Jag brukar få den från Owe Hellberg när det gäller bostadsbidraget.

Det är ju som jag sade: Visst, vi sänker bostadsbidraget, men vi tycker att det är oerhört viktigt att det ges en ökad träffsäkerhet. Det är inte träffsäkert i dag. Där tror jag att vi har varit överens, åtminstone i det gamla bostadsutskottet, om att verkligen följa den här biten. Vi har också haft en hearing där vi sett att det måste ske en förändring.

Centerpartiet var också med från början och utformade det bostadsbidrag som vi har just nu. Vi följer alltså frågan med stort intresse, och sker det ingenting kommer vi att återkomma till den.

Jag tror att det finns en väldigt stor skillnad mellan Centerpartiet och Vänsterpartiet, och det är att vi tycker att människor måste få möjlighet att klara sig mycket bättre själva. Vi tycker inte att vi härifrån statens sida ska gå in och skapa ett bidragsberoende åt människor. Låt människor få mer pengar kvar i plånboken i stället! Ställ upp på vårt förslag om inkomstskattesänkning för låg- och medelinkomsttagare!

När det gäller den andra frågan kan jag glädja Owe Hellberg med att Jörgen Johansson kommer att utveckla detta med kostnader på den här punkten.

Anf. 41 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Vi kan nog inte bli mer träffsäkra i bostadsbidragen än vad vi är i dag.

Detta är första gången som Centern betar sig på det här sättet. Tidigare har det varit Folkpartiet som gjort kraftiga nedskärningar när det gäller bostadsbidragen, men jag har inte varit med om det när det gäller Centerpartiet. Jag är väldigt förvånad över att ni vill ta bort en tredjedel av stödet till de allra fattigaste barnfamiljerna i Sverige. Det är förvånande. Det kan väl inte vara centerpolitik.

Sedan smetar ni ut de här pengarna på andra reformer, som ni säger. Men de allra flesta har ju inte bostadsbidrag. Ni fördelar alltså till andra som kanske inte har den allra bästa ekonomin heller, men ni tar pengarna från de allra fattigaste. Varför gör ni på detta viset?

Anf. 42 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Vi har inte samma uppfattning om den här frågan, Owe Hellberg. Vänsterpartiet och Centerpartiet har inte samma uppfattning när det gäller hur människor ska kunna få möjlighet att klara sig själva. Vi har tagit bort på bostadsbidraget i den omfattning vi tycker är rimlig utifrån det förslag som vi har lagt fram. Men vi har inte ställt människorna på sidan om. Vi ser behovet av att se till att människor har mer pengar kvar i plånboken. Vi har lagt fram ett annat förslag.

Jag är lite förvånad över att Owe Hellberg inte har tagit del av vårt förslag. Det kanske skulle vara ett tips från mig till Owe Hellberg. Om man ruskar på huvudet och inte kan ta till sig olika partiers inställningar i sakfrågor tycker jag inte att man är seriös i den här kammaren.

Anf. 43 ANDERS YGEMAN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Utskottets ställningstaganden och överväganden finns väl beskrivna i betänkandet och föranleder egentligen ingen ytterligare exposé här i kammaren. Men så här i början av mandatperioden kan det ändå vara på sin plats att tydliggöra de politiska skiljelinjerna och understryka det vi är överens om.

Jag vill tacka Miljöpartiet och Vänsterpartiet för ett konstruktivt samarbete, ett samarbete som lägger grunden till en framgångsrik social och hållbar bostadspolitik.

Fru talman! Trots att vi skriver 2002 möts vi av kartellbildning och fusk inom byggbranschen som driver upp priserna. Produktivitetsutvecklingen är sämre än inom många andra branscher och prisutvecklingen betydligt kraftigare. I betänkandet beskriver vi arbetet för att stärka konkurrensen i byggsektorn och pressa tillbaka kostnadsutvecklingen. Om bara några dagar kommer Bygghögskolekommittén med sin rapport med ytterligare förslag till åtgärder för att öka konkurrensen och pressa ned byggkostnaderna.

Vi vill bryta bostadssegregationen. När marknaden bestämmer i dag byggs bostäder bara för de allra mest välbeställda. Trots att 80 000 människor står i kö för en bostad i Stockholm står det lägenheter tomma. De står tomma på Gåshaga. De står tomma på Kungsholmen. De står tomma på Östermalm. De står tomma samtidigt som människor är akut bostadslösa. De står tomma därför att folk inte har råd att flytta in i dem. Det är

kanske det tydligaste misslyckandet för den marknad som flera partier i dagens kammare vill ska styra hela bostadspolitiken.

Marknaden klarar inte att ge alla människor en bra bostad till ett rimligt pris. Om målet för samhällsutvecklingen är någonting annat än den starkes rätt, att äta eller ätas, måste det till gemensamma beslut, en politisk vilja – en tanke som fick ett kraftigt stöd i årets val, inte minst i Moderaternas skyltfönster Stockholm.

Det framgångsrika investeringsbidraget för studentbostäder har gett över 12 000 nya studentlägenheter runt om i vårt land. Detta fortsätter och följs upp med ett investeringsbidrag för hyresbostäder som kan erbjuda rimliga hyror. Båda bidragen ökar byggandet men pressar också ned hyrorna. För att ytterligare sätta fart på byggandet aviseras en moms-sänkning på byggandet av mindre hyresbostäder och studentbostäder.

Redan tidigare har kommunernas roll och ansvar tydliggjorts. Bostadsförsörjningsprogram diskuteras nu i samtliga kommunfullmäktige runt om i vårt avlånga land. Där måste kommunen redovisa bostadssituationen på orten och vilka åtgärder man tänker vidta för att se till att kommunens medborgare får tillgång till bostad – en levande debatt om hur problemen ska lösas lokalt.

Vi vill fortsätta arbetet med att hjälpa glesbygdskommuner som på grund av utflyttning fått ett stort antal outhyrda lägenheter och därmed hamnat i ekonomiskt obestånd. Bostadspolitiken måste omfatta hela Sverige.

Av reservationerna framgår att det finns delade meningar. Men jag vill också peka på att det finns en övergripande enighet om de bostadspolitiska målen i utskottet. Det är endast Moderaterna och Folkpartiet som genom en närmast dogmatisk marknadsdyrkan avviker från utskottets huvudfåra. Jag hoppas därför att den samsyn som finns om bostadspolitikens huvudlinjer gör att vi under mandatperioden kan få se beslut med ett brett stöd i kammaren av den överväldigande majoritet som är beredd att stå upp för en ansvarsfull bostadspolitik. Jag och Socialdemokraterna är i vart fall beredda att dra vårt strå till stacken för att bidra till ett sådant samförstånd.

Fru talman! När vi står här i riksdagens kammare och debatterar budgeten för Utgiftsområde 18 blir debatten lätt klinisk. Vi glömmer att det bakom alla siffror, tabellverk och ramar är människors vardag vi diskuterar. Jag blir därför orolig när jag läser framför allt Moderaternas och Folkpartiets reservationer och ser vilka följder det skulle bli om kammaren i dag skulle ställa sig bakom dessa två partiets reservationer.

För många ungdomar innebär bostadsbristen att de tvingas bo kvar hemma betydligt längre än de själva önskar. Många studenter jagar bostad under en stor del av sin utbildningstid, att flytta, flytta ihop, bo i andra hand och flytta igen blir en tidskrävande och psykiskt påfrestande parallell till studerandet. För några leder den omöjliga bostadssituationen till att studierna blir uppskjutna på obestämd tid och att utbildningsplatser kan komma att stå tomma. Tillgången på bostäder och möjlighet till utbildning länkas på detta vis samman till en lång tung kedja. Bristen på studentbostäder hotar i dag våra strävanden att skapa rättvisa villkor för studenter och att höja utbildningsnivån.

Ansvar för denna utveckling vilar naturligtvis tungt på de kommuner som under lång tid arbetat för att öka antalet högskoleplatser i den

egna kommunen utan att själva planera ett bostadsbyggande som möjliggör acceptabla bostadsvillkor för studenterna.

Vi har arbetat hårt för att bryta bostadsbristen för studenter. Vi har förenklat reglerna, och vi har gjort det billigare att bygga. Vi har genom vårt investeringsbidrag medverkat till att över 12 000 nya studentlägenheter har byggts. Moderaterna har varje år röstat mot stödet. Folkpartiet menade innan valet att investeringsbidraget varit så framgångsrikt att de kraftigt ville öka stödet, 50 miljoner extra till studentbostäder var löftet innan valet.

Nu skriver Folkpartiet i sin reservation till betänkandet om samma investeringsbidrag att det präglas av förmynderi, centralplanering och subventioner. Vad är det som gör att det stöd ni ville utöka innan valet i dag, ett halvår efter valet, är förmynderi och centralplanering? Varför vill Moderaterna och Folkpartiet riva upp beslutet om stöd och därmed förvägra tusentals studenter runtom i vårt land de bostäder de så väl behöver? Vi vill gå motsatt väg. Vi vill i stället sänka byggmomsen och därmed förstärka subventionen till studentbostadsbyggandet.

Men Moderaterna stoppar inte vid detta. De vill även avskaffa bostadsbidraget för ungdomar och studenter. Det skulle innebära att över 30 000 studenter skulle mista sitt bostadsbidrag. Många av dem skulle tvingas flytta, och många av dem skulle med stor sannolikhet tvingas avbryta sina studier.

Sveriges studenter kan skatta sig lyckliga att Moderaternas och Folkpartiets reservationer inte blir verklighet. Vad har ni egentligen emot studenter och högre utbildning?

Samma sak gäller barnfamiljerna. För barnfamiljer vill Moderaterna ersätta bostadsbidraget med ett generellt barnavdrag, något som utan tvivel skulle tvinga många barnfamiljer att flytta eller söka socialbidrag. Hårdast drabbas de sämst ställda, vilket kan tjäna som en tydlig illustration av själva kärnan i Moderaternas bostadspolitik.

Fru talman! Byggandet i Sverige börjar komma i gång på allvar. Genom en aktiv politik vill vi bygga bort bostadsbristen. Men det räcker inte bara med att bygga, vi måste bygga lägenheter som folk har råd att bo i. Genom bättre konkurrens och investeringsbidrag kan vi pressa ned inflyttningshyrorna. Trots de positiva effekter investeringsbidraget för studentbostäder gett är samtliga borgerliga partier emot samma stimulans för hyresbostäder med rimliga kostnader.

Men vi verkar inte ens vara överens om verklighetsbilden. Vi tycker att nybyggnadshyrorna är för höga och föreslår en politik för att pressa ned dem. Alla borgerliga partier menar i stället motsatsen. De menar att hyrorna är för låga. De ger inte hyresvärdarna den kostnadstäckning som de anser behövs. I den allmänpolitiska debatten för några veckor sedan frågade jag därför samtliga borgerliga partier här i kammaren hur mycket de anser att hyrorna ska höjas för att ge värdarna kostnadstäckning. Jag frågade varje borgerligt parti två gånger. Åtta gånger ställde jag frågan i kammaren. Hur mycket vill ditt parti höja hyran för att ge värdarna kostnadstäckning? Jag fick inget svar då. Jag hoppas att ni så här några veckor efter har hunnit tänka över er politik och kan ge väljarna ett rimligt svar. Hur mycket högre hyra kan de räkna med om ni får bestämma över bostadspolitiken i Sverige?

Det kan vara på sin plats att för kammaren beskriva vilka inflyttningshyror som råder i dagens Sverige. I de senast färdigställda kvarteren i Hammarby Sjästad, kvarteret Bukten och kvarteret Viken ligger snitthyran för en 100 kvadratmeter stor lägenhet på 12 691:66 kr i månaden. Hur mycket högre anser de borgerliga partierna att hyran måste vara? Ska hyran för en normalfyra vara 15 000 kr eller rentav 20 000 kr i månaden? Vem kommer att ha råd att betala en sådan hyra för att bo i dessa lägenheter?

För att ytterligare lägga lök på laxen vill Folkpartiet och Centern avskaffa räntebidragen. Det skulle för den aktuella lägenheten motsvara mellan 400 och 500 kr i månaden i ytterligare hyreshöjning. För att kompensera dem vill ni i stället ta bort fastighetsskatten. Problemet för Folkpartiet och Centern är ju att man inte betalar någon fastighetsskatt. De fem första åren är befriade från fastighetsskatt och sedan råder, som vi alla vet i kammaren, halv fastighetsskatt i ytterligare fem år. Bara på de fem första åren har normalfamiljen förlorat 30 000 kr på Folkpartiets och Centrerns förslag.

Vi vill i stället gå vidare och sänka momsen på små hyreslägenheter och studentlägenheter till 6 %, ett förslag som tillsammans med investeringsbidraget kommer att leda till ett ökat byggande och sänkta hyror. Kristdemokraterna har ett momsförslag som är annorlunda utformat än det som regeringen aviserat men det ger ungefär samma effekt, möjligen till en något högre statsfinansiell kostnad. Problemet med Kristdemokraternas metod är att den inte är förenlig med gällande EU-rätt och därmed inte genomförbar. Förhoppningsvis kan Kristdemokraterna när vårt förslag senare presenteras i utskottet och kammarbehandlas beakta även detta och därmed nå den eftersökta stimulansen av nybyggandet inom ramen för Europeiska unionens regelverk.

Fru talman! Vi eftersträvar mångfald på svensk bostadsmarknad. Vi tror på ett blandat boende med bostadsrätter och villor, med privata, allmännyttiga och kooperativa hyresrätter. Vi menar att bostaden är en rättighet och inte en handelsvara.

För att uppnå våra målsättningar om ett boende utan segregation, med ett starkt boendeflytande, bra boendemiljö och låga boendekostnader krävs en betydande allmännytta, en allmännytta som drivs utan vinstintresse, där hyrorna baseras på självkostnad och därmed pressar ned hyresnivåerna i hela beståndet, en allmännytta som återinvesterar eventuella överskott och därmed låter dem komma alla hyresgäster till del, en allmännytta som prövar nya former för boinflytande och boendedemokrati och därmed blir en bostadspolitisk spjutspets även på detta område.

När dessa värden hotas är vi beredda att agera för att skydda bruksvärdessystemet och för att tillförsäkra människor valfrihet – valfriheten att själva bestämma vilken upplåtelseform de vill bo i. Det är en valfrihet som förvägras dem om allmännyttan i deras kommun säljs ut. Alla borgerliga partier går emot den lag som garanterar bruksvärdessystemet och en fortsatt valfrihet och allmännytta i Sveriges kommuner. Det är kanske inte så konstigt. Det har gått inte så lite prestige i frågan.

Jag vet inte om jag är färgad av att det är luciadagen och att julen står för dörren. Men jag blir ändå glad när jag läser Kristdemokraternas och Centrerns reservationer som båda betonar vikten av allmännyttan. Jag kanske har drabbats av julfriden men jag läser ändå in en samsyn på att

det runtom i vårt land ska finnas en bra blandning av alla upplåtelseformer, vilket jag menar är en principiellt viktig utgångspunkt som är nog så viktig för bostadspolitikens framtida utformning.

Fru talman! Skiljelinjerna i bostadspolitikerna är tydliga. På den ena sidan står Moderaterna och Folkpartiet som vill låta marknaden sköta bostadspolitikerna och låta folk klara sig bäst de kan. En bred majoritet i riksdagen driver ett annat synsätt, ett gemensamt ansvar för att alla människor ska kunna tillgodogöra sig en bra bostad till rimliga kostnader.

Jag yrkar bifall till förslaget i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 44 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag tänkte börja med frågan om hyran vid nyproduktion. Talaren hade synpunkter om den.

Det pågår så kallade trepartssamtal som innebär att parterna diskuterar möjligheten till en friare hyressättning vid nyproduktion. Vid den debatt som Anders Ygeman hänvisade till tidigare inträffade det pinsamma att när Ygeman hade ställt frågor till samtliga borgerliga ledamöter gick statsrådet upp och sade att det här var en bra idé och om parterna kommer fram till en sådan lösning ska nog lagstiftningen läggas till rätta så att den passar in – allt i enlighet med beslut på Socialdemokraternas partikongress. Vi får se fram emot den fortsatta diskussionen.

Vi har från kristdemokratiskt håll tidigare väckt frågan om moms. Vi har sagt att man borde kunna använda momsinstrumentet. Det är inte rimligt att ha moms både vid produktion och för själva konsumtionen av bostäderna. Tidigare har Socialdemokraterna sagt att det är orimligt att bryta ut vissa delar och att det skulle leda till kategoriboende, så kallad *social housing*, vilket är främmande för svenskt tänkande. Finansminister Ringholm har också entydigt sågat alla tankar på detta. Jag har en lång rad citat som jag kan bistå Ygeman med om han önskar det, som förklarar hur förkastligt detta tänkande är. Nu är Socialdemokraterna på väg dit. Hur har detta omtänkande kunnat ske? Hur kan det komma sig att det som var alldeles förkastligt i alla avseenden för en kort tid sedan nu är höjden av klokskap?

Anf. 45 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Man tycker kanske att Göran Hägglund så här i juletid kunde glädja sig åt det evangelium om nytänkande som har drabbat socialdemokratin. Det är helt enkelt så att vi är beredda att förutsättningslöst pröva alla vägar som kan leda till ett ökat byggande och sänkta hyror. Det är vår grundhållning. Den tänker vi bestå i.

När Göran Hägglund pratar om hyran i nyproduktionen blandar han ihop två saker. Den ena saken är vilken inflyttningshyra som ska sättas. Där menar samtliga borgerliga partier att bruksvärdessystemet gör att hyrorna inte får kostnadstäckning. Den aktuella inflyttningshyran i dag i Stockholm är 13 000 kr. Hur mycket högre måste den bli för att värdarna ska få kostnadstäckning? Den andra saken är rättssäkerheten för de hyresgäster som bor i husen om de ska kunna göra en omprövning av hyran för att kontrollera om den är oskäligen eller ej. Där stämmer det att vi är beredda att låsa hyran under en period för att ge trygghet åt dem som bygger och åt dem som bor så att hyran inte kraftigt ska stiga eller

sjunka. Det är två olika saker. Den ena är hur hög hyran ska bli, där bruksvärdessystemet i dag sätter en spärr mot oskäligen hyror. Den andra är att kunna förhandla mellan fastighetsägare och hyresgäster om en hyra för de tre fyrå första åren. Om hyresgästerna och fastighetsägarna kommer överens om ett sådant avtal, ska vi naturligtvis inte lägga några hinder i vägen för det.

Anf. 46 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Hur mycket hyra fordras för att få kostnadstäckning? Det är naturligtvis svårt att i riksdagens kammare ge svar på den frågan. Detta prövas fall för fall – hur hög tomtkostnaden är, hur hög kostnaden för byggandet är och hur hög hyran ska vara för att få kostnadstäckning. Det går inte att svara generellt på det.

Det är i alla fall klart att om kostnaderna blir för höga går det inte att hyra ut, precis som Anders Ygeman målande beskrev i sitt tidigare anförande.

Med vårt förslag måste det ske en förhandling. Vad som gäller när inflyttningshyran har satts är att det under en viss karenstid om kanske fyra år, i enlighet med Socialdemokraternas förslag, inte går att ändra hyran uppåt eller nedåt. Det ger stabila villkor. För hyresvärden gäller att om kostnaden är för hög går det inte att hyra ut lägenheten. Därmed kommer inte bostaden till stånd.

När det gäller momssänkning har vi kristdemokrater föreslagit en väg där man går runt de krångliga EU-reglerna, som tillåter lägre moms bara för visst byggande, genom att säga att vi inför en skattereduktion som motsvarar halva momsen. På det sättet undviker vi det som Socialdemokraterna tidigare entydigt har varit emot, nämligen så kallad *social housing*, ett kategoriboende för till exempel låginkomsttagare. Vår lösning är elegantare och dessutom i enlighet med EU:s bestämmelser.

Efter de björnkramar som har delats ut under debatten kanske till och med Anders Ygeman kan säga att detta är ett briljant förslag och att det numera omfattas av Socialdemokraterna.

Anf. 47 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Först verkar vi vara överens om att någon form av momssänkning är en bra väg att få ökat byggande. Sedan kanske vi i den framtida utskottsbehandlingen kan gnabbas om detaljerna. Då kanske vi med hjälp av en utskotts hearing kan få klarhet i vilka EU-regler som gäller. Det tror jag inte ska vara något problem.

Låt mig säga något om hyran. Göran Hägglund glider skickligt undan det faktum att han och Kristdemokraterna vill höja inflyttningshyrorna från dagens nivå på 13 000–14 000 kr. Göran Hägglund menar att dagens hyror är för låga medan majoriteten som står bakom betänkandet tycker att hyrorna är för höga och föreslår åtgärder för att sänka hyrorna. Det är kanske inte så underligt att Göran Hägglund inte vill svara på frågan hur mycket högre hyrorna ska vara. Det innebär att en massa människor runtom i Sverige tvingas ta fram miniräknaren och kontrollera om de ska ha råd att bo i lägenheterna.

Jag hoppas att något av de andra borgerliga partierna som står bakom samma krav på hyreshöjningar tar tillfället i akt och berättar för väljarna

hur höga hyreshöjningar de vill ha. Frågan har nu ställts tio gånger i riksdagens talarstol utan svar från de borgerliga partierna.

Prot. 2002/03:36
13 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande*

Anf. 48 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att bostadsministern skulle vara här i dag. Jag ställde nämligen en fråga till honom i går under allmänna frågestunden, men han gav mig inget svar. Men eftersom han inte är här nu bollar jag frågan vidare till Socialdemokraternas företrädare.

Frågan handlar om klyftan mellan rika och fattiga på bostadsmarknaden. Jag hörde Owe Hellberg tidigare säga att rika och besuttna människor i Sverige bor i villa – kanske till och med på landsbygden – men det är inte riktigt sant. Jag skulle vilja veta vilken syn Socialdemokraterna har på den möjlighet som finns i bostadspolitiken att försöka minska klyftan mellan fattiga och rika. Hur tänker ni göra?

Anf. 49 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Vi har ett stort antal åtgärder för att minska klyftorna.

Vi pratar om segregationen. Det första och viktiga är naturligtvis att se till att människor har råd att bo i det som byggs i landet och inte som Rigmor Stenmark i Centerpartiet föreslå att inflyttningshyrorna ska höjas.

Det andra redskapet är bostadsbidraget. Vi vill ha ett bostadsbidrag som möjliggör för människor med olika inkomster att bo i samma hus. Centerpartiet vill kraftigt skära ned bostadsbidraget med 1 300 miljoner kronor, vilket är i motsats till vad Rigmor Stenmark sade i sitt anförande om att bostadsbidraget bara går till dem med de absolut lägsta inkomsterna. Bostadsbidraget är ett oerhört träffsäkert stöd som de som får bidraget i dag inte kan vara utan. Att så kraftigt skära ned bostadsbidraget skulle innebära att barnfamiljer skulle vara tvungna att lämna det boende de i dag uppbär, det vill säga öka klyftan på bostadsmarknaden.

Det tredje handlar om att föra en bra näringspolitik och en bra fördelningsspolitik, så att hela samhällets resurser växer och så att vi har råd att omfördela resurser i samhället och därmed kan förstärka våra insatser. Ett exempel på det är ju de två barnbidragshöjningar som Socialdemokraterna tillsammans med samarbetspartierna har kunnat genomföra som har gjort det lättare för barnfamiljer att efterfråga ett bra boende och, som Göran Hägglund sade, ett eget rum till varje barn.

Anf. 50 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! För mig handlar det om att försöka komma ifrån bidragsberoendet. Jag trodde i min enfald att Socialdemokraterna också hade den ambitionen, så att det inte blir den här skillnaden att somliga alltid måste söka bidrag och andra har mer pengar kvar i sin plånbok.

När det gäller detta med fattiga och rika och när man pratar om besuttna på landsbygden tycker jag att det är lite märkligt att man inte berör en sak. Jag trodde att Socialdemokraterna skulle säga: Nej, det är inte bara rika och besuttna som bor i villa, utan det är oftast den enda praktiska möjligheten. Man kan då tänka sig att människor har den praktiska möjligheten. De har sin boendemiljö där på landsbygden eller i den mindre tätorten. Varför ska de inte ha möjlighet att bo kvar? Varför ska det vara en skatt som gör att de tvingas att lämna sina hus?

Det går inte att bara tala om lägre hyror. Det är faktiskt inte så i Sverige att alla bor i hyreslägenheter, så den frågan är inte särskilt intressant att ställa. Ställ dig själv i stället frågan: Vad ska vi göra för att få flera möjligheter till ett varierat boende? Människor ska faktiskt ha en valfrihet. De ska kunna bo i hyreshus om de vill det, men de ska också kunna bo kvar i sin villa om de vill det. Vi vill också ha ägarlägenheter. Om det har vi inte hört ett dugg. Det är en ganska ensidig socialdemokratisk politik.

Anf. 51 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Rigmor Stenmark ville att jag skulle säga: Nej, det är inte bara rika och besuttna som bor i villa. Jag ska nu göra henne bönhörd: Nej, Rigmor Stenmark, det är inte bara rika och besuttna i Sverige som bor i villa! Det är många låginkomsttagare runtom i vårt land, framför allt i glesbygden, som bor i villa.

De människorna har tack vare en framgångsrik ekonomisk politik kunnat njuta av kraftiga räntesänkningar, så att det i dag, trots fastighets-skatten som Rigmor Stenmark pratar om, är väsentligt billigare, framför allt i den glesbygd som Rigmor Stenmark värnar om, att bo i villa än det var under tiden 1991–1994 när andra partier styrde här i Sveriges riksdag.

Vi månar om alla människors möjlighet att bo som de själva väljer. Vi är motståndare till det som kallas ägarlägenheter. Vi har inte någonting emot att folk äger sina lägenheter – det gör de väldigt bra i dag i bostadsrättsformen. Vi har inte någonting emot att folk äger sina egna hus – det gör de jättebra i dag i villaformen. Men vi är emot ägarlägenheter för att vi tror att det skulle krångla till bostadsmarknaden. Det är en onödig upplåtelseform, och den skulle leda till en sämre fastighetsförvaltning som på sikt skulle hota fastighetskapitalet i Sverige.

Anf. 52 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Anders Ygeman tycks ha glömt det som jag försökte påpeka flera gånger i mitt anförande, att det är Socialdemokraterna som styr och har styrt under 61 av de senaste 70 åren. Han tycks ha glömt bort helt och hållet att han och hans parti faktiskt är ansvariga för hur det ser ut i dag. Ändå kommer man nu att fortsätta med samma politik som har lett fram till detta stora misslyckande, detta stora haveri, som Anders Ygeman själv beskriver i många stycken.

Anders Ygeman pratar om valfrihet när det gäller att själv välja upplåtelseform. Det klingar väldigt falskt, såvida inte Anders Ygeman här och i dag säger: Socialdemokraterna är beredda att avskaffa stopplagen som hindrar bland annat östbergaborna från att omvandla sina hyresrätter till bostadsrätter. Vad betyder annars ordet valfrihet, Anders Ygeman?

När det gäller hyran ska jag säga något till Anders Ygeman. Till skillnad från Socialdemokraterna och statsminister Göran Persson, som har gjort ett inlägg i avtalsrörelsen och talat om hur han tycker att den ska vara när det gäller vissa löner, tycker vi när det gäller hyran att det faktiskt handlar om en förhandling mellan hyresgäster och fastighetsägare för att de ska komma fram till den hyra som ska gälla. Vi tänker inte sitta här i riksdagen och fastställa vilken hyresnivå som är den som ska

gälla. Det vet jag att Anders Ygeman väldigt gärna vill. Han vill att politiker ska lägga sig i alltihop.

Jag har en sista fråga till Anders Ygeman. Bostaden är en rättighet, säger han. Då måste jag fråga: Gäller denna rättighet inte småhusägare? Gäller den inte skärgårdsborna, som nu måste flytta för att de inte har råd att betala boendeskatterna? Gäller inte denna rättighet att ha en bostad änkor och änklingar som måste flytta för att de inte har råd att betala arvsskatten? Gäller denna rättighet bara dem som Socialdemokraterna pekar ut?

Anf. 53 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin pratar om det politiska haveriet. Jag vill börja med att konstatera att om det nu var ett haveri, så var det i alla fall ett haveri som väljarna ställde sig bakom i allmänna valet. De valde inte det moderata alternativet, hur lockande Marietta de Pourbaix-Lundin än må göra det. Samma sak hände faktiskt i Stockholm där väljarna fick prova på Moderaternas alternativa medicin, och svaret blev entydigt. De valde bort det.

Gäller inte valfriheten, när det gäller boende i bostadsrätt, östbergaborna? frågade Marietta de Pourbaix-Lundin. Jag måste fråga Marietta de Pourbaix-Lundin: Har du varit i Östberga? Jag råkar bo precis bredvid Östberga, och jag kan berätta för Marietta de Pourbaix-Lundin att det finns 2 500 bostadsrätter i Östberga i Stockholm. Det är fritt för var och en, boende i Östberga eller boende utanför Östberga, att köpa. Ungefär hälften av lägenheterna i Östberga är bostadsrätter. I dag produceras det stadsvillor på Östbergahöjden. Det är otroligt fina bostadsrätter som går att köpa med utsikt över staden. Om Marietta de Pourbaix-Lundin skulle tröttna på Haninge rekommenderar jag Östberga. Det är ett fint ställe att bo på, och det finns en bra blandning av hyreslägenheter och andra bostäder.

Många som bor i Östberga är emot ombildning till bostadsrätter för att det innebär att den stadsdelen inte kommer att kunna ta del av den upprustning som länge har varit planerad. Senast manifesterades den upprustningen i att en helt ny fritidsgård invigdes i Östberga. Jag välkomnar Marietta de Pourbaix-Lundin till östbergaborna. Jag var där bara för några dagar sedan och mötte dem.

Anf. 54 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det blir faktiskt en lek med ord från Anders Ygemans sida. Han pratar om valfrihet, men det är en valfrihet så som han bestämmer att den ska vara.

Man kan ju höra vad östbergaborna själva säger, som nu ville omvandla sina hyresrätter till bostadsrätter. Man säger: Det gör mig verklig- en uppriktigt ledsen att partipolitik går före den enskilda människans behov och önskemål. Man säger vidare: Vi vill ha kontroll över våra egna liv men vägras den möjligheten av politiker och tjänstemän.

Rådet till dem från Anders Ygeman är att de ska flytta. De får inte bo kvar i sina lägenheter, utan de ska flytta till andra lägenheter för att kunna få den här valfriheten. Det är en viktig information som vi har fått.

Jag fick inte något svar på min fråga om bostaden är en rättighet som gäller för alla. Jag beskrev dem som måste flytta beroende på att fastig-

hetsskatt, förmögenhetsskatt och arvsskatt gör att de inte har råd att bo kvar. Där gällde tydligen inte bostaden som en rättighet. Eller är det så att de ska flytta, och då får de en bostad. De får den bostad som Anders Ygeman tycker att de ska ha, inte den bostad som de själva önskar och har valt. De kanske till och med bor i sina barndomshem och önskar bo kvar där.

Jag kan konstatera att Anders Ygeman trots fint tal om valfrihet i dag inte är beredd att säga att han är beredd att upphäva stopplagen. Det är han inte.

Sedan pratar Anders Ygeman om att ägarlägenheter inte ska få komma till stånd. Vad jag har förstått är det kanske någonting på gång åt det hållet med tredimensionell fastighetsbildning och allt vad det kommer att leda till. Men det är ännu ett exempel på att Anders Ygeman säger en sak, och bostadsministern säger en annan sak. Jag vet inte vad jag ska tro på, men jag kanske kan få ett svar nu, så att vi vet vad som gäller. Är det rentav Anders Ygeman som numera är bostadsminister och lägger fram förslagen och inte Lars-Erik Lövdén?

Anf. 55 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga: Människor i Sverige har rätt att välja vilken upplåtelseform de vill, men man kan inte alltid få det i det hus man för närvarande bor i. Den som bor i villa och hellre vill bo i hyresrätt kan inte omvandla sin villa till en hyresrätt. Den som bor i bostadsrätt och hellre vill bo i hyresrätt kan inte omvandla sin lägenhet till hyresrätt. Det är så av naturen givet, tyvärr. Därmed får den som hellre vill bo i bostadsrätt köpa en bostadsrätt. Den som hellre vill bo i hyresrätt får skaffa sig en hyresrätt. Så enkelt är det.

Jag noterar att Marietta de Pourbaix-Lundin i likhet med Göran Hägglund och Rigmor Stenmark inte är beredd att svara på hur mycket högre hyran ska bli i nyproduktion. Vi går snart vidare till Folkpartiets replikskifte. Då kommer sista chansen för borgerligheten att i dag svara på frågan hur mycket högre hyrorna ska bli. Det står, i motsats till vad Marietta de Pourbaix-Lundin försökte säga till kammaren, i Moderaternas egen reservation att man vill ha högre hyror än de inflyttningshyror som i dag finns. Jag har tidigare beskrivit dem: i runda slängar 13 000 kr för en normal fyra.

Jag konstaterar att det finns starka skiljelinjer i bostadspolitiken mellan Socialdemokraternas och Moderaternas syn. Det är upp till väljarna att ta ställning till vilken politik de vill ha. Jag är glad över att väljarna gjorde det ställningstagandet i det senaste valet.

Anf. 56 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Vi i Folkpartiet står i bostadspolitiken bakom de målformuleringar som finns i betänkandet. Däremot finns en stor skillnad i vad vi anser ska vara medlen för att uppnå målen.

När det gäller hyressättningen i nyproduktion fastställde partikongressen för Socialdemokraterna att man skulle pröva en friare hyressättning. Här menar Folkpartiet – vi talar hela tiden om helhetspaketet – att genom att se till att det byggs mer och att man får en bättre balans mellan utbud och efterfrågan kommer man också att skapa en press på hyressättningen. Det svaret har Anders Ygeman också fått tidigare.

Anders Ygemans sätt att hantera debatten i dag är intressant. Han in-
tar en oppositionsroll gentemot oppositionen. Men Anders Ygeman och
socialdemokratin har faktiskt styrt bostadspolitiken. De köer som finns
och bristen på studentbostäder med mera är ju ett resultat av er politik.

De frågor som jag har till Anders Ygeman gäller egentligen två delar.
Det handlar just om bostadskonsumenternas situation.

Det första handlar om det som jag också frågade Owe Hellberg: Är
det de rika och besuttna som ska ha rätten att bo i egna hem? Om det inte
är så vill jag fråga Anders Ygeman: När får vi se ett förslag till revide-
ring av fastighetsskatten? Det måste ju vara en följd av det Anders Yge-
man påstår här i dag.

Det andra handlar om investeringsbidragen. Vad kan göras för att se
till att de inte styr in byggandet i det som kommunerna inte vill bygga?
Alla vill inte bygga hyresbostäder om 60 kvadratmeter. Vad tänker An-
ders Ygeman ge för svar till de kommuner som vill bygga något annat?

Anf. 57 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Nina Lundström säger att Folkpartiets helhetspolitik
kommer att pressa ned hyrorna. Det är ett glädjande besked för kamma-
ren. Men då måste jag fråga Nina Lundström: Om detta blir effekten av
er politik, varför kommer ni då till kammaren med ett förslag om att man
ska ta ut högre hyror än vad som i dag är fallet? Om effekten av er politik
blir sänkta hyror, varför måste parterna på marknaden komma överens
om högre hyror för att värdarna ska få täckning för sina kostnader? Nina
Lundström är svaret skyldig.

Jag frågade i mitt tal hur det kommer sig att det investeringsbidrag för
studentbostäder som Folkpartiet före valet ville höja med 50 miljoner i
dag betraktas som höjden av planekonomi och borde avskaffas omedel-
bart. Vad är det som har hänt i Folkpartiets verklighetsbeskrivning? Hur
kan det investeringsbidrag som har gett 12 000 studentlägenheter runtom
i Sverige i dag vara något ont? Även där blir Nina Lundström svaret
skyldig.

Nina Lundström och Folkpartiet tar upp investeringsbidraget. De yt-
begränsningar som Nina talar om finns inte. Investeringsbidraget ges till
hyreslägenheter till rimliga kostnader. I dag byggs lägenheter på 75
kvadratmeter i Malmö där kostnaden blir 5 800 kr i månaden. I det tidi-
gare borgerligt styrda Stockholm har inflyttningshyrorna i en lägenhet på
100 kvadratmeter legat på 12 000 kr i månaden. Det är nästan dubbelt så
mycket.

Det borgerliga svaret på de höga inflyttningshyrorna blir: Hyrorna är
för låga och ska höjas ytterligare. Var ligger logiken i den politiken?

Anf. 58 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Detta är väldigt intressant. Majoritetens förslag till bud-
get är ju det som kommer att gälla. Anders Ygeman väljer här att inte
besvara de frågeställningar som direkt påverkar människors möjligheter
att bo kvar. Vi får alltså inget besked om fastighetsskatten från Anders
Ygeman i dag.

Jag frågar än en gång. När kan vi se ett förslag som gör det möjligt
för människor att bo kvar? Det är den första fråga jag upprepar.

Det andra handlar om investeringsbidraget för studentbostäder. Det visade sig att det inte fungerade som det var tänkt. I exempelvis Göteborg har man konstaterat att andra bidrag skulle ha varit mer förmånliga för studentbostäder än just de här bidragen. I den kommun som jag kommer ifrån, där Socialdemokraterna har styrt i 80 år, har det inte byggts en enda studentbostad. Varför? Jo, på grund av att bidragssystemet inte är förmånligt. Där har jag fått avslag på mina egna förslag om detta. Jag kan konstatera att verklighetsbilden inte är överensstämmande.

Jag vill, fru talman, än en gång fråga Anders Ygeman: Hur ska människor få möjlighet att bo kvar? Gäller inte det bostadspolitiska mål där det stod att man ska ha goda bostäder till rimliga kostnader? Gäller inte det dem som bor i egna hem?

Anf. 59 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Nya frågor men inget svar.

Jag ska svara på de frågor som Nina Lundström ställde. Jag svarade på den första, om investeringsbidraget, i min första replik. Jag svarar på den andra, om fastighetsskatten, i min andra replik.

Fastighetsskatten behandlas inte i det här betänkandet. Fastighetsskatten behandlas i skatteutskottets betänkanden.

Gör fastighetsskatten att folk tvingas flytta från hus och hem? Nej. Det är inte bilden. Villaägare har generellt sett lägre boendekostnader än hyresgäster och folk som bor i bostadsrätt. Den genomsnittliga kostnaden upptar 20 % av inkomsten för den som bor i villa och mellan 25 och 30 % för den som bor i hyresrätt eller bostadsrätt.

I och med den framgångsrika ekonomiska politik som regeringen har bedrivit har kostnaderna sänkts kraftigt för dem som bor i villa. De har fått en större förbättring än de som bor i hyresrätt och bostadsrätt. Vi har alltså värnat mer om dem som bor i villa än om dem som bor i hyresrätt och bostadsrätt.

Så till investeringsbidraget. När bostadsutskottets betänkande nr 1 behandlades här i kammaren för sex sju månader sedan menade Folkpartiet att investeringsbidraget för studentbostäder hade varit så framgångsrikt att det behövde förstärkas med ytterligare 50 miljoner kronor utöver vad regeringen vill lägga på det stödet. Det hade varit så framgångsrikt att det ytterligare behövde förstärkas. I dag anser man att samma stöd är höjden av planekonomi.

Fru talman! Trots att fyra borgerliga debattörer åtta gånger har fått samma fråga – här i kammaren i dag och för fyra veckor sedan – har ingen av dem kunnat ge väljarna besked när det gäller den ganska centrala frågan hur mycket högre deras hyra ska behöva bli om någon av de borgerliga reservationerna skulle bifallas.

Anf. 60 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! När det gäller prognoser för bostadsbyggandet har bostadsutskottet under mina år i riksdagen fått förlita sig på Boverkets prognoser och på Statistiska centralbyrån. Så har vi kunnat konstatera resultatet och säga till oss själva: Jäklar, det gick inte den här gången heller. Det blev inte så bra.

Nu har regeringen äntligen sagt att man ska bygga 120 000 lägenheter under mandatperioden. Då tycker jag, Anders Ygeman, att det vore på sin plats att även riksdagen fattar ett sådant beslut.

Vi ska ju ha lite koll på vad regeringen gör i alla frågor, inte minst i denna – det vore att förstärka det här målet. Varför kan inte Anders Ygeman ställa sig bakom ett sådant förslag?

En annan fråga är den om bostadsförsörjningslagen. Anders Ygeman sade att nu pågår diskussioner och framtagande av bostadsförsörjningsprogram i alla kommuner. Fel, fel, fel! skulle jag vilja säga. Senast besökte jag Gävle. Det var tidigare i veckan. Jag kunde då konstatera att man inte ens i en så stor stad hade fattat beslut om ett bostadsförsörjningsprogram. Det beror naturligtvis på att det liksom var lite halvhjärtat när lagen infördes. Från början stod det att man ska upprätta bostadsförsörjningsprogram. Men det stod inte när, inte hur och inte varför.

Nu har vi, efter våra påtryckningar, fått inskrivet att det åtminstone ska ske en gång per mandatperiod. Men fortfarande är det väldigt vagt vad bostadsförsörjningslagen innebär. Därför vill vi förtydliga. Vi vill vara tydliga om att detta ska göras och att vi betydligt mer måste diskutera innehållet i bostadsförsörjningslagen och kalla det här för boendepaneringsprogram, som naturligtvis ska behandlas på samma sätt som bostadsförsörjningslagen.

Är det inte, Anders Ygeman, dags att fundera på detta och att följa upp åtminstone det beslut som fattats i riksdagen om bostadsförsörjningslagen?

Anf. 61 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Det är glädjande att regeringens bostadspolitiska mål även omfattas av Owe Hellberg. Det betyder att vi under de närmaste fyra åren tillsammans kan vidta åtgärder för att uppnå målet – vilket väl måste vara det viktigaste – att verkligen klara att sätta fart på bostadsbyggandet. Vi har kommit en bra bit på vägen när det gäller studentbostäder. Genom det beslut som kammaren senare i dag kommer att fatta och den momssänkning som vi senare kommer att fatta beslut om hoppas jag att vi kommer en bra bit på vägen när det gäller att uppnå målet om bostadsbyggandet.

Lagen om att varje kommun under mandatperioden ska anta ett bostadsförsörjningsprogram är något som jag naturligtvis helt och fullt står bakom. I den mån vi märker att kommunerna inte lever upp till det kravet ska det givetvis följas upp, precis som Owe Hellberg säger.

Men kanske är det lite tidigt att i december, tre och en halv månad efter valet, ondgöra sig över att Gävle kommun ännu inte har lyckats få ett bostadsförsörjningsprogram på fötter. Jag hoppas verkligen att alla Sveriges kommuner tar tillfället i akt och inventerar behovet av bostäder i kommunen och gör bostadsförsörjningsprogram så att kommunmedborgarna och oppositionen kan delta i en livaktig debatt om hur bostadsbehovet på den egna orten ska lösas.

Anf. 62 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är faktiskt ännu bättre om även riksdagen ställer sig bakom ett mål för bostadsproduktionen. Det har riksdagen tidigare gjort i

samband med miljonprogramsbyggandet. Då blev det också resultat utifrån de mål som sattes upp.

Tydligen är det lite som att ”vi provar väl och ser om det går”. Vi ska verkligen trycka på – det kan jag lova, Anders Ygeman – så att regeringen uppfyller sina mål och riktlinjer i den här frågan.

När det gäller bostadsförsörjningslagen kan jag konstatera att lagstiftningen inte kom till efter valet. Den har ju funnits i nästan två år, nämligen från den 1 januari 2001.

En annan del av lagen handlar om bostadsförmedling. Det står att blir det ingen bostadsförmedling i en kommun där det finns behov av det ska regeringen ingripa och tala om att det är dags att skaffa en bostadsförmedling. Var och en förstår att en sådan lagstiftning inte kommer att ha någon verkan. Det finns ingen bostadsförmedling i Malmö och inte heller i Göteborg, Anders Ygeman! När ska regeringen ingripa så att vi får en bostadsförmedling i Göteborg och i Malmö? Det behövs en sådan också i Gävle och i många andra större städer.

Anf. 63 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Ja, vi behöver bostadsförsörjningsprogram och vi behöver bostadsförmedlingar. Kanske behöver vi till och med, som Hemlöshetskommittén sade, någon form av moderniserad bostadsanvisningslag.

Jag känner en ganska stor tillförsikt – att en majoritet av politikerna i bostadsutskottet och av partierna i denna kammare stöder en social bostadspolitik och inte står för den nyliberala marknadspolitik som Moderaterna och Folkpartiet har presenterat här i kammaren – alltså att vi tillsammans ska kunna ta steg för att nå dit.

Om det sedan inbegriper allt det som Owe Hellberg nämner får vi väl se. Men helt klart är det så att det i större städer och i städer med bostadsbrist ska finnas en bostadsförmedling. Det har vi fattat beslut om i denna kammare, och det får vi väl följa upp. Jag är den förste att säga att jag är beredd att ta tag i den saken.

Bostadsförmedling ska det vara, och bostäder ska det vara – kanske till och med en bostadsanvisningslag som är sådan att det kan garanteras att det inte bara finns en bostadsförmedling, utan att det när kommunens medborgare kommer och knackar på dörren också finns bostäder att förmedla. De bostäderna ska ha rimliga hyror så att människor har råd att bo där – inte 15 000–20 000 kr i månaden, som är de hyror som den borgerliga oppositionen har att erbjuda.

Anf. 64 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Under debattens gång har tydliga skiljelinjer framkommit i bostadspolitiken. Nina Lundström har tydliggjort Folkpartiets politik i sammanhanget. Jag tänkte hålla mig till en kanske mer jordnära del av politiken. Det finns ju rågångar inte bara när det gäller hur politiken ska bedrivas utan tydligen också när det gäller var den ska bedrivas.

Folkpartiet har två reservationer tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern och dessutom en egen reservation där vi tar upp kommunernas roll i sammanhanget.

Debatten här har visat att det tydligen finns en stor misstro – framför allt har det väl hörts från Vänsterpartiets sida – mot kommunpolitikernas ansvarstagande i sammanhanget.

I mångt och mycket bygger Folkpartiets invändningar här på respekten för det kommunala självstyret och på tron på lokala politikers förmåga att utifrån lokala förutsättningar ta ansvar för bostadsförsörjningen i respektive kommun.

Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar och lagen om allmännyttiga bostadsföretag innebär en oacceptabel och framför allt inte nödvändig styrning från statens sida. Det finns, som bland annat Göran Hägglund tagit upp här, lagutrymmen som mycket väl styr dessa funktioner i kommunen.

Den senare lagen, den om allmännyttiga bostadsföretag, är direkt skadlig med tanke på att den hindrar kommunerna att vidta de förändringar i ägandet som kan vara nödvändiga för en långsiktig ekonomisk stabilitet. Tveklöst är det så, utifrån vad man sett av hur det har gått i många kommuner, att åtgärder borde ha vidtagits tidigare genom ändrat ägande.

Med dessa argument hävdar vi att de här lagarna måste upphävas.

Ett lika viktigt argument för att ge möjlighet att sälja ut mindre eller större delar av de kommunala bostadsbolagen är att öka valfriheten genom att ge enskilda människor möjlighet att friköpa sina lägenheter eller att sälja till privata fastighetsägare, som också måste vara ett alternativ och som i många fall kan vara mycket lämpligt.

En blandning av hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt är en förutsättning för valfrihet. Ofta kan det vara en motsatsställning i många kommuner där de kommunala bostadsbolagen dominerar.

Allmännyttans roll vad gäller hyressättningsystemet kan sägas bli svår i fråga om genomförandet. I Folkpartiets Sverige vill vi se att ett betydligt bredare utbud av bostäder som man beräknar bruksvärdet på, oavsett ägare, ingår i beräkningen.

Jag konstaterar samma sak som många i dag konstaterat från talarstolen här. Bostaden är en rättighet, sade Anders Ygeman, tidigare i debatten. Han sade även att generellt sett har villaägare fått det bättre ställt. Men en generell förbättring statistiskt hjälper ju inte det minsta de människor som på grund av de ökade bostadsskatter som de drabbas av hamnar i sitsen att de ser det som enda möjligheten att sälja sitt hem. Näppligen kan de då glädjas över att de generellt har fått det bättre.

Avslutningsvis instämmer jag i Göran Hägglunds tidigare yrkande om bifall till reservation 17.

Anf. 65 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Lars Tysklind menar att den lag som vill säkerställa allmännyttan i Sveriges kommuner är fel, för den inkräktar på det kommunala självstyret. Men Folkpartiet har i samma fråga föreslagit mycket starkare inkräktande av det kommunala självstyret. Jag läser högt ur kammarens protokoll, Karin Pilsäter kanske är bekant.

”Fru talman! Vi folkpartister vill rensa upp i bolagsträsket. Vi vill ha en avvecklingsplan för befintliga bolag. Vi vill ha en ändring i kommunallagen som gör att nya bolag hindras och att avveckling av befintliga bolag främjas.”

Folkpartiet vill alltså i lag här i riksdagen förbjuda kommuner att ha allmännyttiga bostadsföretag och allmännyttiga hyreslägenheter. Hur, Lars Tysklind, går det att förena med det kommunala självstyret?

Anf. 66 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Vi har generellt sett den inställningen att kommuner inte ska ha affärsdrivande verksamhet. Vi tycker att i princip alla de funktioner som de kommunala bolagen i dag driver kan drivas även i andra, alternativa former.

Anf. 67 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Jag tolkar Lars Tysklind så att det kommunala självstyret är bra om det kan användas till att gynna folkpartistisk politik, i det här fallet till utförsäljning av allmännyttans hyreslägenheter och miljardöverföringar till dem som råkar bo i dem, men att det kommunala självstyret är dåligt om det skulle missgynna det folkpartistiska partiprogrammet. Jag tycker att det förefaller vara en ganska principiös hållning.

Anf. 68 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Det vi framför allt diskuterar i dag är att öppna möjligheten att sälja av. Regeringens förslag är faktiskt att förhindra en vettig genomtänkt utförsäljning.

Anf. 69 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Bostadspolitiken och samhällsplaneringen är en fråga som direkt berör alla människors vardag. Bostadspolitiken är alltså en av vår välfärds grundsatser.

En dåligt förd bostads- och samhällsplaneringspolitik är alltså ett direkt ingrepp i den enskildes möjlighet till en bra livskvalitet.

Grunden för all bostads- och samhällsplanering måste vara alla människors lika villkor på bostadsmarknaden. Det gäller oavsett var eller hur man vill bo. Det är behovet som ska vara styrande.

Utifrån det här synsättet kan vi konstatera att allt inte står rätt till i dag. Med visst fog kan man säga att bostadspolitiken har havererat. För vem bygger vi i dag? Är det för allmogen eller för de mest välbeställda? Vad är det som styr byggandet? Är det plånboken för byggherrarna eller en aktiv samhällspolitik baserad på medbestämmande och socialt engagemang? Det här är frågor som vi alla bör ställa oss.

Planeringen av vårt samhälle fungerar inte på bästa sätt i dag. Sökandet efter syndare för nu rådande förhållanden är omfattande. Plan- och bygglagen nämns som en av bovarna i dramat i det här sammanhanget. Som kommunal företrädare på det område som har att hantera PBL är jag något oförstående till den diskussionen. Lagen ger redan i dag utrymme för kommunerna att agera snabbt och obyråkratiskt. Lagen ska också säkerställa den enskildes rätt att göra sin röst hörd. Det är alltså två olika sidor i det här sammanhanget som ska tillgodoses. Problemet i samband med PBL är de ofantligt långa tider som ett överklagande av till exempel ett planbeslut tar. Det kan ta ända upp till fem år. Detta måste kritiseras och åtgärdas.

Dagens situation på bostadsmarknaden framkallar många, som jag ser det, stolliga förslag. Ett är Stockholms stadshus intention att starta ett kommunalt byggföretag som ska konkurrera på marknaden. Skälet sägs vara att skapa konkurrens. Den fråga man bör ställa sig är om det är en riktig åtgärd. Är det dessutom rätt utifrån ett marknadsekonomiskt synsätt? Vi har ju tidigare exempel på fackföreningsägda byggbolag som

knappast rosade marknaden på sin tid. En annan syn är att vi ska skapa ett så kallat Sverigehus som ska stansas ut över landet. Om det här skulle förverkligas är jag, utifrån ett historiskt perspektiv, övertygad om att eftervärlden kommer att fråga sig: Vad höll de egentligen på med?

Byggande och arkitektur är en konst. Vi har, som jag ser det, vid sidan av en aktiv bostadspolitik också ett ansvar inför kommande generationer. Vad lämnar vi efter oss i arv? Låt det arvet också ha ett innehåll.

Fru talman! Boendekostnaden är i dag onormalt hög. Ingreppet i familjens plånböcker är omfattande. Det är kostnader för såväl räntor och amorteringar som avfallskostnader, VA-kostnader, el- och uppvärmningskostnader. Nivån varierar givetvis över landet, men totalt sett kan vi konstatera att nivån är hög.

En av anledningarna till kostnadsnivån är beskattningen på bostadsmarknaden. 1990 års skattereform innebar en chockhöjning av hyrorna. Som situationen är nu måste boendekostnadernas utveckling sättas under lupp och analyseras.

Det är inte rimligt att ett av de grundläggande behov som människor har ska hanteras på det sätt som behoven vad gäller boendemarknaden hanteras i dag. En av de faktorer som bör utredas och som tidigare diskuterats är byggmomsen. Frågan är om det är rätt väg som man nu går, att sänka byggmomsen på en sektor men inte på andra, vilket regeringen har aviserat.

De höga boendekostnaderna har i många fall reglerats av hyresvårdarna med ett uteblivet underhåll. Ofta är det fastighetsägare i de mindre kommunerna som genom, som jag ser det, en direkt kapitalförstörelse klarat sin ekonomi tillfälligt. Det är inte så enkelt att kostnaden försvinner, för notan måste betalas någon gång. Vi skjuter i dag ett ofantligt underhållsberg framför oss i Sverige, ofta i allmännyttiga bostadsföretag. Vid en jämförelse mellan de nordiska länderna kan vi konstatera att underhållet i Sverige i förhållande till våra grannländer Norge och Finland är eftersatt till ofantliga nivåer – i storleksordningen 400 miljarder.

Fru talman! Samhällsbyggandet och bostadssektorn är en genomglerad marknad. Det är en marknad som i den politiska debatten hade en framträdande plats för några decennier sedan. Det är dags att lyfta fram frågan mer i centrum av debatten igen.

Det här är en fråga som berör alla.

Det är en fråga om såväl ekonomi som social välfärd.

Det är en fråga där såväl den nationella som den lokala nivån har ett ansvar.

Vi på den här nivån måste ta vårt ansvar. Centerpartiet har i sin bostadsmotion visat vägen för hur en sådan politik bör förmas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation 12 punkt 7.

Anf. 70 KENNETH G FORSLUND (s):

Fru talman! I min motion om bostäder och boende har jag påpekat vikten av att öka människors valfrihet genom sänka boendekostnaderna. Läget i dag i denna sektor av samhället präglas av för mycket marknad och för lite av byggande för de behov som finns.

Utan vidare går det att säga att hela Sverige har bostadsproblem. I så gott som varje kommun finns det bostadsproblem. De ser olika ut och kräver naturligtvis olika lösningar. I vissa kommuner finns det för många

bostäder, och där står lägenheterna tomma. I andra kommuner är bostadsbristen akut. För vanliga arbetande och studerande människor är det senare naturligtvis det största problemet. Det är också den del av problemet som jag tar upp i min motion 269.

Jag kommer från Kungälv och lever alltså i en av landets storstadsregioner. Där är bostadssituationen nu mycket allvarlig. I förrgår blev jag uppringd av en förtvivlad kvinna hemifrån Kungälv. Hennes situation är särskilt allvarlig men visar också hur illa det kan gå för en människa i dag. Hon har efter en skilsmässa inte haft någon egen lägenhet på ett och ett halvt år utan tvingas bo omväxlande hos sina föräldrar, syskon och vänner. Hennes möjligheter att umgås och ta ansvar för sina tre barn är naturligtvis starkt begränsade. Och det är bara ett av de personliga offer som dagens bostadssituation skördar.

Nyckeln till lösningen på bostadsbristen är att minska byggkostnaderna och de boendekostnader som de resulterar i. För de allra flesta vanliga arbetande eller studerande familjer i Sverige är just kostnaderna för boendet den största enskilda utgiften i hushållsekonomin. För att öka valfriheten i boendet och bryta trenden mot ökad trångboddhet är det viktigt att fortsätta arbetet med att sänka boendekostnaderna och öka konkurrensen inom bostadssektorn.

De höga produktionskostnaderna för nya bostäder och den ensidiga produktion som råder i dag på de flesta platser där det över huvud taget byggs nya bostäder har lett till en stagnation inom bostadssektorn. Rörligheten mellan olika bostäder är låg och får till följd att naturliga bytteskedjor inte uppstår. De som drabbas hårdast av detta är de familjer som befinner sig längst ut på den tänkta kedjan, främst unga som söker sin första bostad och de som har en förhållandevis låg disponibel familjeinkomst.

Det är därför som jag i min motion har pekat på behovet av att vända konkurrensen rätt inom bostadssektorn. Från dagens situation, där desperata bostadssökande konkurrerar om ett alltför litet antal lediga bostäder, till en situation där bostadsföretagen konkurrerar om de bostadssökande med bra bostäder till rimliga kostnader, god service och god boendemiljö.

Som ett tankemässigt bidrag till hur byggkostnaderna kan sänkas har jag pekat på en möjlighet att genomföra ett partssamarbete och däri utforma vad jag kallar Sverigebostad – ett standardiserat hus som med beprövad teknik ska ge ett kostnadseffektivt byggande med lokala anpassningsmöjligheter.

I sitt betänkande pekar bostadsutskottet på det arbete som redan gjorts och görs i Byggkostnadsdelegationen, Byggkostnadsforum med mera. Som jag förstår utskottets betänkande delar vi uppfattningen att det nu framför allt handlar om uthållighet. Många olika åtgärder har vidtagits och vidtas. Dessa borde de närmaste åren leda till tydliga resultat. Jag tror att det är precis så det är. Det *är* ett tryck på bostadsföretagen och kostnadsfrågorna i dag, men det går naturligtvis inte i en handvändning att lösa den situation som råder.

Utskottet pekar också på den av regeringen tillsatta kommission som ska redovisa sitt uppdrag nu i december. Jag ska med stort intresse studera kommissionens slutsatser i nästa vecka.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i bostadsutskottets betänkande i sin helhet. Jag konstaterar att det viktigaste just nu är att fortsätta arbetet och att det säkerligen kommer att finnas anledning för mig att återkomma i den här frågan.

Anf. 71 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag tänkte att nu kanske vi skulle kunna bli överens om en sak, eftersom Kenneth G Forslund pratar väldigt mycket om de höga byggkostnaderna. Kan vi vara överens om att 60 % av byggkostnaderna utgörs av skatter som politiker har beslutat om, till största delen socialdemokratiska politiker? Sedan kan vi ha en intressant diskussion om hur vi ska få ned byggkostnaderna och hyrorna. Men om vi är överens om det här är det en väldigt bra utgångspunkt, och det låter nästan som att vi kan bli det. Vi får se nu om repliken leder till att vi kan bli det.

Sedan pratar Kenneth G Forslund om personliga offer, om folk som inte har en bostad. Då måste jag ställa den fråga som jag har ställt både i den här debatten och i den allmänpolitiska debatten och som jag fortfarande inte har fått svar på. Den handlar om änkorna som måste lämna sina hus beroende på att de inte har råd att betala arvsskatten. Är dessa inte personliga offer? Har Kenneth G Forslund inte träffat dem? Jag har gjort det.

I slutet av augusti träffade jag en änka. Hon var inte speciellt gammal. Hennes man hade blivit sjuk. Han gick bort efter 16 dagar. Hon sade: Jag stod där med min dubbla sorg, jag miste min man, men, Marietta, jag var också tvungen att sälja mitt hus som vi i 25 år hade bott i tillsammans för jag hade inte råd att betala arvsskatten. Jag hade väldigt gärna velat att mina barnbarn skulle få leka i min trädgård. Det får de inte nu.

Är detta inte ett personligt offer? Min fråga är: Hur många ska behöva lämna sina hus beroende på arvsskatt, förmögenhetsskatt och fastighetsskatt?

Anf. 72 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin nämner en procentsats som hon hävdar är skattedelen i den totala byggkostnaden. Vi kan väl i alla fall enas om att skatten är en väsentlig del av bostadskostnaden. Sedan kan inte jag redogöra för exakt hur stor andelen är.

Jag kan ge en annan intressant bild av kostnaderna efter en diskussion som jag hade med ett byggföretag. Jag ställde frågan mellan fyra ögon: Om vi på något sätt skulle kunna subventionera det här bygget för er, tomten eller något annat, skulle det leda till att kostnaden som ni i slutändan tar ut skulle sänkas? Svaret kom omedelbart, och det var: Nej. De skulle i så fall öka sina vinst. Det är därför som jag i ett yrkande i min motion som behandlas av ett annat utskott än bostadsutskottet pekar på att den momssänkning som nu är på väg måste följas upp så att den verkligen leder till kostnadssänkningar.

Vad gäller personliga offer är det naturligtvis oerhört tråkigt för den här änkan om det är så att hon måste lämna sitt hus. Men samtidigt måste jag fråga Marietta de Pourbaix-Lundin hur den kvinna som jag pratade med häromkvällen hemma i Kungälv, som inte har haft en egen bostad på ett och ett halvt år, ska kunna få en bostad på er moderata avreglerade bostadsmarknad? Det förstår inte jag.

Anf. 73 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det är ju bra att vi är överens om att det är en betydande del av byggkostnaderna som utgörs av skatter. Kan man då dra några slutsatser av detta som vi är överens om? Kommer vi att få se några förslag som innebär att man tar bort ett antal skatter för att göra bostadsbyggandet billigare? Då tänker jag inte bara på byggmomsen, för om det kommer något förslag om att sänka byggmomsen kommer det att vara så begränsat och så kringgärdat av regler att vi snart ser framför oss igen att lägenheter på 60 kvadratmeter är vad alla ska bo i. Det är inte det jag menar med att man ska göra något åt den betydande delen av skatterna, utan det är något helt annat.

Sedan pratar Kenneth G Forslund om att det inte är bra med subventioner, men i princip hela Socialdemokraternas bostadspolitik handlar ju om subventioner och bidrag av olika slag. I samma andetag pratar han om konkurrens. Sätter man inte konkurrensen ur spel när man ger subventioner på vissa ställen och har regler som styr att så ska du bygga och så ska du inte bygga? Är inte detta konkurrenssnedvridande, och sätter det inte hela konkurrensen ur spel?

Anf. 74 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Först och främst sade jag inte att det är fel att subventionera. Jag sade att jag hade fört en diskussion med ett byggföretag om huruvida en subvention skulle leda till sänkta boendekostnader. De sade tveklöst att de i praktiken skulle öka sin vinst.

Det som är problemet med den situation som råder i dag är att varje gång vi hittar något sätt att sänka kostnaderna måste vi också fundera över hur vi kan se till att denna metod verkligen leder till sänkta kostnader, därför att i dag är det för mycket marknad och för lite byggande i förhållande till de behov som råder. Det gör att de här marknadsaktörerna nog följer varje agerande från oss och försöker att använda det till sin ekonomiska fördel och öka sina vinster ytterligare.

Sedan måste vi naturligtvis hela tiden följa utformningen av all skattelagstiftning i det här landet och fundera över hur den fungerar i den komplicerade verklighet som vi lever i. Det måste vi alltid göra löpande, oavsett vilken sektor i samhället vi pratar om.

Anf. 75 CARL-AXEL ROSLUND (m):

Fru talman! Som gammal socialpolitiker blir jag oroad när jag konstaterar att bostadsbristen nu är på väg att bli ett av våra riktigt stora sociala problem. En bostad är en social rättighet. Det står väl till och med i grundlagen där man stadgar allas rätt till en god utbildning, allas rätt till arbete, allas rätt till bostad och så vidare. Ändå är ansvaret för bostadsbyggande uppsplittrat på ett sätt som ger en tendens till att alla skyller på alla.

Vi har hört här flera gånger att staten skyller på byggherrarna. Det är kartellbildningar, byggfusk och svartjobb. Man skyller också på kommunerna som man säger tar ut för höga markpriser och underlåter att bygga.

Kommunerna å sin sida skyller på staten som inte kan tillskapa en bostadspolitik värd namnet och som inte tillhandahåller medel som gör att det är möjligt att bygga bostäder som vanligt folk efterfrågar.

Bostadsbolagen konstaterar att det nästan helt saknas förutsättningar att bygga under rådande förhållanden. Bygg- och bostadsföretag ska gå med vinst. Kan man inte ta ut den hyra som behövs så byggs det inte heller några lägenheter, i alla fall inte hyreslägenheter.

Fru talman! Den socialdemokratiska bostadspolitiken, som till stora delar byggde på hög inflation, har fullständigt havererat. Sänkningen av avdragsmöjligheten på skuldräntor, hög moms på byggen och fastighets-service och ökad fastighetsskatt har lett till låg efterfrågan på bostäder.

Om fastighetsskatten åtminstone hade varit kommunal hade den kunnat ge incitament till kommunerna att börja bygga. Vi moderater vill ju som bekant avskaffa den helt och hållet för att komma till rätta med orättvisor och sänka kostnaderna för vanligt folk.

60–65 % av byggkostnaderna utgörs i dag av skatter och avgifter, och det är ingenting som vi moderater har hittat på. Det har slagits fast av Svenska Kommunförbundet. Detta sagt som en replik till den föregående talaren. 60–65 % är alltså skatter och avgifter. Tillsammans med världens högsta inkomstskatt har det lett till en låg efterfrågan på bostäder. Därför har följden i princip blivit att byggnation av hyresbostäder helt och hållet har upphört samtidigt som alltfler hyreshus omvandlas till bostadsrätter. Det är ju en god affär för både köpare och säljare. Man kan till och med säga att det är ett sätt att införa marknadshyror bakvägen. Förlorarna i detta system i Socialdemokraternas Sverige är som vanligt de svagaste, de som inte har råd att lägga upp hundratusentals kronor för en bostad.

Kommunerna står nu inför allt större problem, men de har enligt lagen det övergripande ansvaret för att medborgarna ska erhålla en bostad, och man klarar det inte längre, fru talman.

Antalet bostadslösa i tillväxtregionerna ökar i en oroande hastighet, och de vidtagna åtgärderna är otillräckliga och kommer för sent. Vi vet hur det går. I bostadsbristens spår kommer trångboddhet, sociala problem och kriminalitet.

Ekonomiskt svaga grupper ställs nu emot varandra, och uteliggartatistiken i storstäderna talar ett förfärande språk. Notan för kortsiktiga, dåliga lösningar, hotell och liknande, ökar utan att någon riktig lösning synes.

Å andra sidan dras utflyttningskommunerna med höga kostnader för tomma lägenheter i de kommunala bostadsbolagen. Nu diskuterar man på fullt allvar att tvinga flyktingar att bosätta sig där lägenheterna finns. Det är ett tvång på typiskt socialdemokratiskt manér. För mig, fru talman, är det en mänsklig rättighet att få bo där man vill. Jag kan aldrig ställa upp på sådana förslag. Jag tycker att det är obegripligt att man i Sverige år 2002 talar om att införa kommunarrest för vissa människor.

Jag har motionerat om det så kallade EBO och menar att det måste kompletteras med kraftfulla åtgärder till de kommuner som tar ett osedvanligt stort ansvar för vår flyktingpolitik. Likaså vill jag att Migrationsverket ska tvingas att informera kommunerna om vilka personer som flyttar in där. I Malmö rör det sig om ca 2 000 personer om året som helt okontrollerat flyttar in i kommunen utan att någon har en aning om det, inte förrän de dyker upp på socialbyrån, och vi spränger alla gränser.

Jag har också motionerat om att man närmare borde undersöka den finska bostadspolitiken. Där har man en politik för tillväxtregioner och en annan politik för avflyttningsbygderna. Men här i Sverige blickar man

bara ut ifrån Stockholms horisont, och sedan ska vi försöka få ett system. Vi vet ju alla att situationen i Stockholm avviker totalt från situationen i resten av landet.

Fru talman! Bostadspolitiken är en väsentlig del av välfärdspolitiken. Det är genant att så många saknar en bostad i Sverige år 2002. Statens stöd till bostadssektorn sjönk med 50 miljarder utan att familjerna kompenserades på något sätt i form av andra sänkta utgifter. I takt med att subventionerna skars ned sjönk antalet färdigställda lägenheter i rasande takt.

Den enskilt viktigaste orsaken till att bostadsbyggandet har pressats ned är just den hårda beskattningen av boendet. Det handlar inte om de enskilda skatterna var för sig, till exempel moms, fastighetsskatt, skatt på förvaltningstjänster och liknande, utan om totalbilden, den mycket höga totala nivån.

Hyrorna uppfattas som för höga och tar en stor del av hushållens disponibla inkomster. Man har inte råd att efterfråga, trots att behoven finns. Och vi vet att behoven är stora.

Tidigare var det i princip helt riskfritt att bygga. Staten stod för den stora risken. Men i dag finns det ingen som vill stå för riskkapitalet när man inte har en chans att kompensera sig hyresvägen. Däri ligger en stor del av problemet.

Fru talman! Läget är akut, och det hämmar landets tillväxt allvarligt. För att komma upp i samma nivå som huvudstäderna i våra nordiska grannländer skulle nyproduktionen i Stockholm behöva öka tre gånger. De allmännyttiga bostadsföretagen skulle behöva tillskjuta 3 miljarder kronor årligen för att klara en nyproduktion som gör att hyresrätten behåller sin andel av det totala bostadsbeståndet. Dessa 3 miljarder årligen är pengar som inte finns.

Vi menar att en politik för ett ökat byggande måste ha långsiktiga spelregler och vara brett politiskt förankrad. Det får inte vara som i dag när man hela tiden försöker att lappa i ett system som inte längre fungerar. Man måste ta ett helhetsgrepp. Vi måste alla inse att det måste löna sig att bygga och förvalta bostäder, annars finns det ingen som vill.

Regeringen har nu aviserat en sänkning av momskostnaden för särskilt angelägna bostäder. Det är studentlägenheter, äldre bostäder och mindre hyreslägenheter. Men detta räcker inte för att komma upp i 30 000 lägenheter per år. Det totala skattetrycket måste sänkas, speciellt, fru talman, som det inte är byggkostnaden som är det stora problemet. Trots att vi har höga priser på byggnadsmaterial och liknande ligger byggkostnaderna i Sverige på en medelhög nivå sett i ett europeiskt perspektiv. Det är anmärkningsvärt att det är det offentliga som har de högsta byggkostnaderna. De offentliga byggkostnaderna ligger 10–40 % högre än vad de privata gör. Detta är återigen inte framräknat av Moderaterna utan av Svenska Kommunförbundet.

Om man till byggkostnaderna lägger byggmoms, anslutningsavgifter och annat som kommer till, får man en hög produktionskostnad som i kombination med det totala höga skattetrycket resulterar i höga boendekostnader. Det är nödvändigt att hitta en lösning på hur man ska klara av detta med finansiering och risk i samband med nyproduktion.

Fru talman! Nu kommer ägarlägenheter. De utgör visserligen ett välkommet tillskott på bostadsmarknaden. Det ökar mångfald och valfrihet,

och det tycker vi moderater är bra, men vi ska inte tro att det löser problemen. Man har också talat om tredimensionell fastighetsbildning, och visst kan det frigöra ytterligare lägenheter och öppna för nya lösningar. Det välkomnas, men det löser inte ensamt problemen.

Plan- och bygglagen måste ses över. Den måste anpassas till de rådande förhållandena. Man skulle kunna tänka sig statliga eller kommunala hyresgarantier för dem som har det svårast och förmånliga lån till kontantinsats för att köpa bostadsrätt. Man skulle också kunna tänka sig en rejäl avkontorisering. Detta är lite olika sätt för att se till att ungdomar kommer in på bostadsmarknaden.

Men framför allt, fru talman, måste man se över skatter och avgifter. Annars får vi aldrig någon rätsida på bostadsmarknaden. Så länge staten tar ut skatter och avgifter i storleksklassen 60–65 % går det inte att, som Socialdemokraterna gör, sticka huvudet i sanden och skylla på att marknaden inte fungerar. Något måste göras kraftfullt och snabbt. De förslag som kommer från regeringspartierna ger på tok för lite, kommer för sent och innehåller inte någonting som kan tänkas innebära en lösning på bostadsproblematiken.

Anf. 76 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag ska snabba på mitt anförande eftersom jag antar att ledamöterna vill votera så snart som möjligt. Mina kamrater i bostadsutskottet har redan uttömt de flesta aspekter på bostadspolitikens område med anledning av betänkandet BoU1. Det är roligt att också andra kamrater i kammaren är intresserade av bostadspolitik.

Talarna har svävat ut och berört till exempel skatteutskottets område. Vi har vad gäller trafikutskottets område pratat lite om infrastruktur. Carl-Axel Roslund tog upp en hel del från socialutskottets område. Även jag ser fram emot hur vi ska klara de hemlösas problem.

Jag vill ta upp ett par saker som jag tycker är speciellt intressanta, saker som har hänt mig på senare tid. Samarbetspartierna har med anledning av budgetpropositionen väckt en gemensam motion för ett tryggare, rättvisare och grönare Sverige. Där tas även upp en del frågor som rör bostadspolitiken, bland annat att det ska ställas miljövillkor för investeringsbidrag.

Vi har sedan några år tillbaka sett att det på bostadsområdet har utvecklats åtgärder som främjar ekologisk hållbarhet. Det gäller för det första bidraget för bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. Just detta bidrag ser inte ut att bli så långvarigt eftersom det har skett en utveckling. Det kommer väl så småningom att avskaffas. Efter det att bidraget hade införts blev det möjligt att kombinera det med investeringsbidrag för ny- och ombyggnad av hyreslägenheter och även för studentbostäder.

Enligt överenskommelsen mellan Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna kommer det nu att ställas miljökrav i samband med alla investeringsbidrag. Detta är oerhört väsentligt. Jag ser fram emot att nästa steg skulle kunna bli att det ställs miljökrav i samband med beviljande av bygglov.

Till exempel skulle direktel kunna uteslutas och en energibesparing kunna föreskrivas. Man kunde använda mera trä och mindre plast. Bostaden kunde ses i ett livscykelperspektiv. Den ska eventuellt så små-

ningom rivs eller åtminstone byggas om, och man får då inte ge upphov till miljöfarligt avfall. För att förbättra kretsloppsanpassningen bör man utveckla system för urinseparering. Vi kommer så småningom att utarbeta dessa miljökrav.

Något som jag tycker är värt att nämna i 121-punktsprogrammet, överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, är ett kapitel som handlar om rättvisa i boendet. Sex av punkterna berör detta sammanhang. Några av dem som är speciellt glädjande handlar om utbyggnaden av högskoleplatser. Bostadsutskottet har tidigare varit mycket intresserat av att utveckla krav på kommunerna att tillse att det finns bostäder för studenter. De här punkterna är ungefär så långt som man kan komma. Det gäller något som börjar likna en bostadsgaranti för studenter, vilket är något som studentorganisationerna har efterfrågat.

Med detta yrkar jag bifall till bostadsutskottets förslag till beslut.

Anf. 77 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag tänker ta upp en sak av principiell vikt i det här betänkandet. Miljöpartiet har tidigare i andra sammanhang hävdad det kommunala självstyret som en viktig princip för ledningen av landet. Nyligen lämnade regeringen en proposition till riksdagen som handlade om stopp för utförsäljning av akutsjukhus. Genom att Miljöpartiet stod på sig i det sammanhanget och höll fast vid principen om det kommunala självstyret tvingades regeringen dra tillbaka den propositionen.

Vad gäller andra områden som berörs i det här betänkandet, kommunernas bostadsförsörjningsansvar och lagen om allmännyttiga bostadsföretag, som förhindrar kommunerna att själva bestämma över sina fastigheter, står Miljöpartiet däremot på centraldirigenternas sida. Utifrån vilka principiella grunder tar Miljöpartiet ställning till frågor som rör det kommunala självstyret? Jag kan inte hitta några särskilda principer bakom de förslag som jag nu har relaterat.

Anf. 78 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Till att börja med, Göran Hägglund, vill Miljöpartiet inte sälja ut akutsjukhus. Vi vill att besluten ska fattas på kommunal nivå. Det torde inte ha gått någon förbi att vi vill ha en särskild demokratigaranti och att vi har efterlyst flera anhängare till denna. Den går ut på att de här besluten ska fattas på kommunal nivå i två steg med val emellan. På det viset lyfter man fram en fråga av så långtgående och avgörande karaktär som en utförsäljning av ett akutsjukhus är. Det kan då inte bli så att man säljer ut en sådan tillgång bara på grund av att kommunen tillfälligt lider av pengabrist. Det gäller en tillgång som har byggts upp under lång tid, och man behöver ha lite betänketid för att genomföra sådana här beslut.

Jag antar att också Kristdemokraterna har varit ganska nöjda åtminstone i vissa kommuner över att man har behållit sig lite grann och inte börjat sälja ut alla kommunala bostadsbolag. Flera partier var mer angelägna än Kristdemokraterna om att få göra detta.

Vår idé är att ha en så kallad demokratigaranti för att inte fatta förhastade beslut. Besluten ska fattas på kommunal eller landstingskommunal nivå på det sätt som vi önskar. Tyvärr har vi inte fått gehör för detta, men

om flera är intresserade av detta kan de ansluta sig, så kan vi kanske så småningom få igenom den här idén. Jag förstår att det kan ta tid.

Prot. 2002/03:36
13 december

Anf. 79 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Sanningen är ju den att vi i utskottet med Helena Hillar Rosenqvists och Miljöpartiets hjälp hade kunnat få bort den lagreglering som ålägger kommunpolitiker och kommunala företrädare att agera på det sätt som man önskar i Rosenbad, i stället för att agera utifrån de lokala förutsättningar som de känner bäst. Hade Helena Hillar Rosenqvist och Miljöpartiet sagt att de slår vakt om det kommunala självstyret, hade vi kunnat upphäva de regleringar som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet står för och som ju innebär ett förmynderi gentemot kommunpolitikerna.

Jag tycker att Miljöpartiet har en vacker tanke om kommunal demokratigaranti, men när man i utskottet i praktiken tar ställning för rådande förhållanden och mot förändringar som skulle ha flyttat ned besluten till lokal nivå blir jag bekymrad.

Anf. 80 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Jag tackar så mycket för att Göran Hägglund tillmäter oss den stora betydelse som vi de facto har, det vill säga som vågmästare i svensk politik. Den har vi fortfarande kvar här i kammaren, dock inte i utskottet. Där hade vi alltså inte kommit så långt med det.

Jag framhårdar att denna demokratigaranti står främst för oss. När vi inte fick igenom den ville vi inte ställa upp på en utförsäljning av den art som man var beredd att göra.

När man inte får som man vill får man göra det näst bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 8 §.)

7 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 12 december

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Punkt 7 (Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel [fribeloppet])

1. utskottet
2. res. 2 (fp, m, kd)

Votering:

177 för utskottet

115 för res. 2

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 22 v, 14 c, 12 mp

För res. 2: 44 m, 42 fp, 29 kd

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande*

Punkt 8 (Tolvterminersregeln vid beviljande av studiemedel)

1. utskottet
2. res. 3 (fp, m, c)

Votering:

161 för utskottet

100 för res. 3

31 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 21 v, 11 mp

För res. 3: 44 m, 42 fp, 14 c

Avstod: 29 kd, 1 v, 1 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Punkt 10 (Bidragsandelen i studiemedel)

1. utskottet
2. res. 7 (c)

Votering:

249 för utskottet

14 för res. 7

29 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 44 m, 42 fp, 22 v, 12 mp

För res. 7: 14 c

Avstod: 29 kd

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

8 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU6 AP-fondernas verksamhet år 2001

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Avveckling av Sjätte AP-fonden)

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

46 för res. 1

42 för res. 2

204 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
206 för utskottet
45 för res. 1
41 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 29 kd, 22 v, 14 c, 12 mp
För res. 1: 44 m, 1 fp
Avstod: 41 fp
Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Punkt 3 (Nya riktlinjer för AP-fonderna)

1. utskottet
2. res. 3 (v)
Votering:
270 för utskottet
22 för res. 3
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 129 s, 44 m, 42 fp, 29 kd, 14 c, 12 mp
För res. 3: 22 v
Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

LU2 Ersättning vid flygolyckor

Punkt 3 (Inflationsjustering)

I denna punkt föreslogs en lagändring som innebar att vissa framtida ändringar i en internationell överenskommelse skulle gälla som svensk lag utan föregående godkännande av riksdagen. Av 10 kap. 5 § tredje stycket regeringsformen framgår att det är möjligt att i vissa fall låta en framtida ändring i en internationell överenskommelse automatiskt bli gällande som svensk rätt utan något riksdagsbeslut. Riksdagens beslut skulle i ett sådant fall som huvudregel fattas i samma ordning som vid stiftande av grundlag. Om ett beslut i grundlagsordning inte kunde avvaktas skulle riksdagen besluta genom ett beslut, varom *minst fem sjättedelar* av de röstande och *minst tre fjärdedelar* av riksdagens ledamöter förenade sig.

Av ändringsförslaget framgick att ändringen önskades bli genomförd genast.

Beslutet skulle fattas genom omröstning med omedelbar rösträkning.

Votering:
292 för bifall till utskottets förslag till beslut
0 för avslag till utskottets förslag till beslut
0 avstod
57 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att *minst fem sjättedelar* av de röstande och *minst tre fjärdedelar* av riksdagens ledamöter hade röstat ja och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:
För bifall: 129 s, 44 m, 42 fp, 29 kd, 22 v, 14 c, 12 mp
Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Punkt 1 (Anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18 budgetåret 2003)

1. utskottet

2. res. 1 (c)

Votering:

167 för utskottet

14 för res. 1

108 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 126 s, 2 m, 4 fp, 1 kd, 22 v, 12 mp

För res. 1: 14 c

Avstod: 42 m, 38 fp, 28 kd

Frånvarande: 18 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Punkt 4 (Bostadspolitikens utformning)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

3. res. 4 (fp)

4. res. 7 (c)

Kammaren fastställde med acklamation res. 4 som kontraproposition i en förberedande votering.

Förberedande votering:

45 för res. 3

42 för res. 4

205 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

143 för utskottet

44 för res. 3

102 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 2 kd, 2 v, 12 mp

För res. 3: 44 m

Avstod: 42 fp, 26 kd, 20 v, 14 c

Frånvarande: 17 s, 11 m, 6 fp, 5 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Ingemar Vänerlov (kd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Bostadsbyggandets omfattning)

1. utskottet
2. res. 8 (v)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Prot. 2002/03:36

13 december

Punkt 7 (Bygg- och boendekostnaderna)

1. utskottet
2. res. 12 (c)

Votering:

147 för utskottet

14 för res. 12

129 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 kd, 5 v, 12 mp

För res. 12: 14 c

Avstod: 43 m, 42 fp, 27 kd, 17 v

Frånvarande: 15 s, 12 m, 6 fp, 5 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Berit Jóhannesson (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar)

1. utskottet
2. res. 16 (v)

Votering:

143 för utskottet

22 för res. 16

127 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 kd, 1 c, 12 mp

För res. 16: 22 v

Avstod: 44 m, 42 fp, 28 kd, 13 c

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Punkt 14 (Ändring i lagen om allmännyttiga bostadsföretag)

1. utskottet
2. res. 17 (kd, m, fp, c)

Votering:

164 för utskottet

128 för res. 17

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 fp, 22 v, 12 mp

För res. 17: 44 m, 41 fp, 29 kd, 14 c

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Prot. 2002/03:36
13 december

Punkt 23 (Permanent investeringsbidrag)

1. utskottet

2. res. 30 (v)

Votering:

148 för utskottet

22 för res. 30

122 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 7 c, 12 mp

För res. 30: 22 v

Avstod: 44 m, 42 fp, 29 kd, 7 c

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 4 kd, 8 v, 8 c, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

2002/03:24 Överlåtelse av aktier i Svenska Skogsplantor AB till Sveaskog AB

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2002/03:SfU1 Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområdena 10, 11 och 12)

10 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 13 december

2002/03:96 av *Margareta Andersson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Skogsskövlingen

2002/03:97 av *Ana Maria Narti* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Invandrarnas arbetsgrupper

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 januari 2003.

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 december

2002/03:301 av *Mikael Damberg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Israeliska förstörelsen av egendom på Västbanken och Gaza

2002/03:302 av *Carina Adolfsson Elgestam* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Förtroendeuppdrag för representanter för handikapprörelsen

2002/03:303 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Sponsring

2002/03:304 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till finansminister Bosse Ringholm

Satsning på förskolan

2002/03:305 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till miljöminister Lena Sommestad

Handläggningstiden vid miljöprovning

2002/03:306 av *Carina Hägg* (s) till utrikesminister Anna Lindh

Ett idrottens Globalt Ansvar

2002/03:307 av *Claes Västerteg* (c) till försvarsminister Leni Björklund
Säve Helikopterstation

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 december.

12 § Kammaren åtskildes kl. 13.18.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanrådets början till och med 6 § anf. 38 (delvis)
och

av tredje vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Återtagande av plats i riksdagen.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Förnyad bordläggning.....	3
4 § AP-fondernas verksamhet år 2001.....	3
Finansutskottets betänkande 2002/03:FiU6	3
Anf. 1 GUNNAR AXÉN (m).....	3
Anf. 2 GUNNAR NORDMARK (fp)	4
Anf. 3 SIV HOLMA (v).....	5
Anf. 4 GUNNAR AXÉN (m) replik	6
Anf. 5 SIV HOLMA (v) replik.....	7
Anf. 6 GUNNAR AXÉN (m) replik	7
Anf. 7 SIV HOLMA (v) replik.....	7
Anf. 8 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	8
Anf. 9 SIV HOLMA (v) replik.....	8
Anf. 10 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	9
Anf. 11 SIV HOLMA (v) replik.....	9
Anf. 12 BO BERNHARDSSON (s).....	9
Anf. 13 GUNNAR AXÉN (m) replik	11
Anf. 14 BO BERNHARDSSON (s) replik.....	12
Anf. 15 GUNNAR AXÉN (m) replik	12
Anf. 16 BO BERNHARDSSON (s) replik.....	12
Anf. 17 SIV HOLMA (v) replik.....	13
Anf. 18 BO BERNHARDSSON (s) replik.....	13
Anf. 19 SIV HOLMA (v) replik.....	13
Anf. 20 BO BERNHARDSSON (s) replik.....	14
Anf. 21 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	14
(Beslut fattades under 8 §.)	14
5 § Ersättning vid flygolyckor	15
Lagutskottets betänkande 2002/03:LU2.....	15
(Beslut fattades under 8 §.)	15
6 § Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.....	15
Bostadsutskottets betänkande 2002/03:BoU1	15
Anf. 22 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	15
Anf. 23 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	18
Anf. 24 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	20
Anf. 25 OWE HELLBERG (v).....	23
Anf. 26 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	26
Anf. 27 OWE HELLBERG (v) replik.....	26
Anf. 28 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	27
Anf. 29 OWE HELLBERG (v) replik.....	27
Anf. 30 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	27
Anf. 31 OWE HELLBERG (v) replik.....	28
Anf. 32 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	28

Anf. 33 OWE HELLBERG (v) replik	29
Anf. 34 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	29
Anf. 35 OWE HELLBERG (v) replik	29
Anf. 36 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	30
Anf. 37 OWE HELLBERG (v) replik	30
Anf. 38 RIGMOR STENMARK (c).....	30
Anf. 39 OWE HELLBERG (v) replik	34
Anf. 40 RIGMOR STENMARK (c) replik	34
Anf. 41 OWE HELLBERG (v) replik	35
Anf. 42 RIGMOR STENMARK (c) replik	35
Anf. 43 ANDERS YGEMAN (s)	35
Anf. 44 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	39
Anf. 45 ANDERS YGEMAN (s) replik	39
Anf. 46 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	40
Anf. 47 ANDERS YGEMAN (s) replik	40
Anf. 48 RIGMOR STENMARK (c) replik	41
Anf. 49 ANDERS YGEMAN (s) replik	41
Anf. 50 RIGMOR STENMARK (c) replik	41
Anf. 51 ANDERS YGEMAN (s) replik	42
Anf. 52 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	42
Anf. 53 ANDERS YGEMAN (s) replik	43
Anf. 54 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	43
Anf. 55 ANDERS YGEMAN (s) replik	44
Anf. 56 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	44
Anf. 57 ANDERS YGEMAN (s) replik	45
Anf. 58 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	45
Anf. 59 ANDERS YGEMAN (s) replik	46
Anf. 60 OWE HELLBERG (v) replik	46
Anf. 61 ANDERS YGEMAN (s) replik	47
Anf. 62 OWE HELLBERG (v) replik	47
Anf. 63 ANDERS YGEMAN (s) replik	48
Anf. 64 LARS TYSKLIND (fp).....	48
Anf. 65 ANDERS YGEMAN (s) replik	49
Anf. 66 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	50
Anf. 67 ANDERS YGEMAN (s) replik	50
Anf. 68 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	50
Anf. 69 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	50
Anf. 70 KENNETH G FORSLUND (s).....	51
Anf. 71 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	53
Anf. 72 KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	53
Anf. 73 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	54
Anf. 74 KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	54
Anf. 75 CARL-AXEL ROSLUND (m).....	54
Anf. 76 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	57
Anf. 77 GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	58

Anf. 78 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	58
Anf. 79 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	59
Anf. 80 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	59
(Beslut fattades under 8 §.)	59
7 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 12 december	59
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	59
8 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	60
FiU6 AP-fondernas verksamhet år 2001	60
LU2 Ersättning vid flygolyckor	61
BoU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	62
9 § Bordläggning.....	64
10 § Anmälan om interpellationer	64
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	65
12 § Kammaren åtskildes kl. 13.18.	65

